

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Vliv spolupráce rodiny a školy na celkový rozvoj osobnosti dítěte

Vypracoval: Mařincová Jana
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Jiří Kressa

České Budějovice 2014

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem svoji bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

.....

Mařincová Jana

Anotace

Vliv spolupráce rodiny a školy na celkový rozvoj osobnosti dítěte

Bakalářská práce se zabývá spoluprací rodiny a školy a jejího celkového vlivu na rozvoj osobnosti dítěte. Rodina a škola jsou dvě instituce, které se podílejí na výchově dítěte a každá z nich plní svoji funkci. Jejich vzájemná spolupráce je důležitá pro vývoj dítěte. Cílem bakalářské práce je, na základě výzkumu, shromáždit a analyzovat získané údaje, které prokazují důležitost vzájemné spolupráce. Výzkum prokazuje, zda respondenti mají o spolupráci zájem, zda spolupráce funguje a jaký vliv má spolupráce na osobnost dítěte.

Anotation

The impact of cooperation between family and school on the overall development of the child's personality

The bachelor's thesis deals with the cooperation of the family and the school and its overall impact on the development of the child's personality. The family and the school are the two institutions that are involved in the upbringing of the child and each of them fulfills their function. Their mutual cooperation is important for child's development. The aim of the bachelor's thesis is based on the research collect and analyze obtained data which demonstrating the importance of mutual cooperation. The research shows whether respondents are interested in mutual cooperation, whether cooperation works and what influence the cooperation has on the child's personality.

Poděkování:

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu Mgr. Jiřímu Kressovi za jeho cenné rady, připomínky a odbornou pomoc při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala učitelkám a rodičům obou mateřských škol za jejich ochotu a spolupráci při realizaci výzkumu.

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Postavení dítěte v průběhu vývoje společnosti	10
3	Vývoj dítěte	13
3.1	Socializace v předškolním věku	13
4	Rodina	15
4.1	Význam rodiny.....	15
4.2	Rodina jako první socializační jednotka.....	16
4.3	Funkce rodiny	17
4.4	Krize rodiny	19
5	Výchova.....	20
5.1	Obecná charakteristika významu výchovy	20
5.2	Vliv rodičovského pojetí výchovy na sebepojetí dítěte	21
5.3	Výchovné styly	21
5.3.1	Negativně laděné výchovné postoje.....	21
5.3.2	Pozitivně laděné výchovné postoje	22
6	Historie předškolní výchovy	24
6.1	Pojetí a cíle předškolního vzdělávání	24
6.2	Metody a formy předškolního vzdělávání	25
7	Adaptace	26
8	Spolupráce rodiny a mateřské školy	27
8.1	Formy spolupráce rodiny a MŠ	29
8.1.1	Rodič v roli klienta.....	30
8.1.2	Rodič v roli partnera.....	30
8.1.3	Rodič v roli občana	31
8.1.4	Rodič jako problém	31
9	Výzkum	33
9.1	Charakteristika výzkumu	33
9.2	Cíl výzkumu	33
9.3	Výzkumná metoda	34

9.4	Charakteristika výzkumného prostředí	34
9.5	Sběr a analýza dat	35
9.6	Shrnutí výsledků výzkumu	65
9.7	Závěr	69
10	Použitá literatura	70

1 Úvod

Rodina a škola jsou hlavními činiteli ve výchově a ve vývoji dítěte. Mateřská škola, jako i další stupně škol, byly v minulosti upřednostňovány vzhledem k rodině. V otázce vzdělání a výchovy měla škola vůdčí postavení. Podle vzpomínek mých rodičů i ostatních příbuzných, vměšování rodičů do chodu mateřské školy, nebylo žádoucí. Rodiče pouze naplňovali přání a požadavky učitelů, mateřské školy nebyly výjimkou. A to i přesto, že je to pro dítě velká životní změna.

V dnešní době je už situace jiná a většina mateřských škol naopak spoluprací s rodiči vítá. Jak rodina, tak škola je pro zdravý vývoj dítěte nezbytná. V rodině se utvářejí základní vazby a hodnoty dítěte, mateřská škola pak obohacuje dítě o podněty, které mu rodina nabídnout nemůže. Spolupráce rodiny a mateřské školy, by proto měla být samozřejmostí a jednou z hlavních priorit obou stran. Výsledkem jejich vzájemné spolupráce by měl být prospěch dítěte. Dítě i rodiče by se měli na návštěvu mateřské školy těšit. Rodiče by měli mít pocit, že návštěva mateřské školy, je pro jejich dítě důležité období v jeho vývoji. Není to jen „odkladiště“ dítěte na dobu, kdy se o něj nemůžeme sami postarat. Učitelé a rodiče by měli být rovnocennými partnery ve výchově a vzdělání, kteří se vzájemně doplňují a každý z nich je schopen a ochoten nabídnout dítěti ty správné podněty pro jeho zdravý vývoj.

Většina z nás má děti a naše děti navštěvují mateřskou školu, takže většina rodičů má zájem na zdokonalení vzájemné spolupráce

Předmětem bakalářské práce je tedy spolupráce rodiny a školy, v tomto případě spolupráce rodiny a školy mateřské. Teoretická část se zabývá pojetím dítěte v dějinách a vývojovým stádiem předškolního věku. Dále se snaží popsat teoretická východiska výchovy a vzdělávání v rodině, se zřetelem na její funkce a výchovné styly a v neposlední řadě popisuje formy spolupráce mezi rodiči a mateřskou školou. Praktická část se zaměřuje na spolupráci rodiny a školy. Zjišťuje, zda aktéři mají zájem o vzájemnou spolupráci, zda spolupráce funguje a jaký je, podle respondentů, přínos pro dítě ze vzájemné spolupráce.

2 Postavení dítěte a jeho výchova v průběhu vývoje společnosti

Dítě bylo od počátku věku vždy nějakým způsobem vychováváno, pojetí dítěte, jeho společenská hodnota i způsoby jeho výchovy se v dějinném vývoji velice proměnily. O tom, jak probíhala výchova v prvobytně pospolné společnosti, si můžeme utvořit představu díky prehistorickým a etnografickým výzkumům. Na dítě bylo dlouho nahlíženo jako na věc, zejména dítě předškolního věku nemělo téměř žádnou společenskou hodnotu. Děti se vzdělávaly pouze nápodobou, žádné výchovně vzdělávací instituce neexistovaly, výchova měla jednotný charakter. První diferenciaci výchovy vznikala s přirozenou dělbou práce. Elementární rozumová výchova spočívala v předávání zkušeností. Mravní výchova zajišťovala dodržování pravidel vzájemného soužití a byla často doprovázena výchovou k náboženství.¹

Po mnoho století bylo běžné se novorozence zbavit, zejména novorozence ženského pohlaví. Až v roce 374 byl římským právem tento čin označen za vraždu. S rozpadem prvobytné společnosti, se lidstvo diferencuje na vládnoucí a ovládané a s tím přichází i sociální diferenciaci výchovy. Vědomosti a tělesná zdatnost je určena pro děti z vládnoucích vrstev, výchova podrobeného obyvatelstva se omezuje na pracovní přípravu a morální ukáznění. Tato diferenciaci ve výchově se výrazně projevila v zemích starého východu, v Egyptě, v Persii a Mezopotámii. V těchto zemích se také poprvé setkáváme se školami, v nichž se vzdělávaly děti z nejvyšších sociálních vrstev. Vyspělejší výchovné systémy se rozvinuly až v antice. Platón vyžadoval veřejnou výchovu veškeré mládeže svobodných občanů ve státní škole již od předškolního věku. Výchově dětí předškolního věku nebyl do té doby dáván žádný význam. Platón přichází s požadavkem výchovy i těch nejmenších dětí v domácím prostředí.²

V 5. století se v Evropě utváří feudální společnost, která je sociálně rozdělena na jednotlivé stavy - šlechta, duchovenstvo, měšťané a poddaní. Sociální rozdělení společnosti se odráží v celém jejím životě a je příznačné i pro odlišný způsob výchovy jednotlivých stavů. Šlechtická výchova se odehrává především na hradech a měla připravit šlechtice na jeho sociální funkci. Zahrnuje především tělesnou a brannou výchovu. První středověké školy byly církevní a zajišťovaly vzdělání měšťanů,

¹ ŠMAHELOVÁ, B. *Nástin vývoje pedagogického myšlení*, 2008

² OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I: Smysl a proměny dětství*, 2002

pracovně morální adaptaci poddaného obyvatelstva a jeho poučení o základech křesťanství. V pozdějším středověku se objevují školy městské, které byly praktičtěji zaměřeny.³

Renesance přináší nový přístup k životu a k výchově člověka. Nový způsob k životu je charakterizován důvěrou v lidské síly a všestranný rozvoj osobnosti. Erasmus z Rotterdamu je přesvědčen o rozhodujícím významu výchovy ve vývoji jedince, musí se s ní začít, ale již v útlém dětství.⁴

V 17. Století Jan Ámos Komenský položil svým dílem základy novodobé pedagogiky. Podle něj byly děti největším darem a klenotem, které člověk má. Přišel s nutností systematické předškolní výchovy, kterou popsal ve svém Informatoriu školy mateřské. Komenský se snaží přesvědčit veřejnost, že v zájmu další existence a budoucnosti lidstva, je žádoucí věnovat dítěti maximální pozornost. Zárukou správného vývoje celé společnosti je výchova založená na porozumění dítěti, jeho potřebám a vývojovým zvláštnostem. J. A. Komenský přichází s myšlenkou školské organizace rozčleněné na čtyři šestileté stupně. Jeho myšlenky jsou platné a používané i v dnešní době.⁵

I přesto nebylo dítě předškolního věku považováno za plnohodnotného člověka. Na počátku 18. století bylo běžné, že děti žily mimo domov u placených chův na venkově či se o ně starala služebná v odlehlých částech domu. Rodiče své děti pak neviděli často několik let, aniž by jim to připadalo nenormální. Dětská úmrtnost byla vysoká, a tak se v průměru každé třetí dítě k rodičům již nikdy nevrátilo. Rodiče si od svých dětí udržovali odstup už od narození. Většina jich byla svěřena kojné a poslána na vychování. Podle dobového policejního odhadu se v Paříži ročně narodilo asi 21.000 dětí a pouze 700 jich bylo kojeno matkou.⁶

J. J. Rousseau a J. Locke byli jedni z průkopníků změny v pohledu na dítě, na jeho péči a výchovu. Rousseau požaduje, aby výchova probíhala v souladu s věkovými zvláštnostmi dítěte, bez kruté kázně a potlačování osobnosti. Rysem jeho pedagogiky je citlivý vztah k dítěti, přijmutí dítěte takové jaké je. Locke hlavní oblasti výchovy viděl ve výchově tělesné, rozumové a mravní. V tělesné výchově doporučoval dostatek pohybu, základní hygienické zásady a životosprávu. Mravní výchova zahrnovala

³ JÚVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*, 1995

⁴ JÚVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*, 1995

⁵ OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I.: Smysl a proměny dětství*, 2002

⁶ HELUS, Z. *Vyznat se v dětech*, 1987

především výcvik v sebeovládání. Rozumová výchova má být určována praktickou potřebou. Člověk by měl být natolik vzdělaný, aby se uměl o sebe postarat.

Pedagogický reformismus přichází spolu s dvacátým stoletím a přináší celou řadu pedagogických směrů, které spojuje kritika dosavadní pedagogiky. Reformisté usilují o pedocentrický přístup, individuální výchovné cíle. Školy by měli být zajímavé a pro žáky přitažlivé. Kritizují memorování vědomostí, které nemají pro žáka žádný přínos v životě.⁷

Mezi nejznámější představitele reformních pedagogů v oblasti předškolní výchovy patří zejména M. Montessori, F. W. Fröbel a R. Steiner. Jejich ideje a názory ovlivnily výchovné směry v Evropě a v Severní Americe a jejich principy předškolní výchovy mají stále co říci i dnes. Například dětství považují za plnohodnotnou součást života a ne pouze za přípravu na dospělost, vývoj dítěte jako celku je mimořádně důležitý, lidé, se kterými je dítě v kontaktu, jsou pro něj velmi důležití.⁸

Dítě dnešní doby je, co se týče postavení ve společnosti, na opačném konci než tomu bylo například ve středověku. V mnoha rodinách je dítě středobodem života dospělých. O výchovu jednoho dítěte se zajímají čtyři dospělí, tedy nejen rodiče, ale i prarodiče. Rodiče si hlavně přejí, aby se jejich dítě v budoucnu uplatnilo ve společnosti, mělo úspěch a společenské uznání. To, že je dítě zdravé a v ničem extra nevyniká, jen málo uspokojí ambice dnešních rodičů. Na dítě jsou kladeny stále větší požadavky, už nestačí si ve školce jen hrát s kamarády, být schopno komunikovat se svými vrstevníky, ale většina dětí se zapojuje do široké škály různých kroužků, jako je výuka cizích jazyků, hra na rozličné hudební nástroje, pohybové kroužky či kroužky keramické, výtvarné a další jiné. Doba je rychlá jak pro děti, tak pro rodiče. I rodiče chtějí být úspěšní a uznávaní ve společnosti, což ovšem stojí čas, který pak třeba nemohou dát svým dětem. Jak jinak si vysvětlit, že se za posledních deset let výtvarné vyjadřování předškolních dětí výrazově i obsahově ochudilo. Učitelé v mateřské škole jsou zcela jistě odborníky na výchovu předškolních dětí, ale přesto nemohou dát každému dítěti tolik pozornosti a citové angažovanosti co rodiče. Ale rodiče a mateřská škola spolu mohou dobře spolupracovat, protože každý z nich vidí konkrétní dítě ze svého pohledu a při společném zájmu a spolupráci mohou udělat to nejlepší pro zdárný vývoj dítěte.

⁷ JÚVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*, 1995

⁸ BRUCEOVÁ, T. *Předškolní výchova*, 1996

3 Vývoj dítěte

„Socializace je celoživotní proces, v jehož průběhu si jedinec osvojuje specifické lidské formy chování a jednání, jazyk, poznatky, hodnoty, kulturu a začleňuje se tak do společnosti.“⁹

Každý z nás přišel na svět naprosto bezbranný a bez péče rodičů či jiných blízkých osob bychom nepřežili ani pár dnů. Dalo by se říct, že ve srovnání s jinými živočichy přicházíme na svět ne úplně hotoví. K tomu, abychom se stali skutečně člověkem, potřebujeme společnost ostatních lidí. Schopnost chovat se a jednat lidsky získáváme prostřednictvím výchovy.

3.1 Socializace v předškolním věku

Předškolní věk je vymezen věkem od 3 do 6 let a jeho hlavní potřebou je aktivita a sebeprosažení. Dítě se začíná zařazovat do společnosti, a proto má tento věk dvě rozmezí. Prvním je nástup do mateřské školy, který přichází mezi třetím a čtvrtým rokem života. Druhým je pak nástup do základní školy, po dovršení šesti let. Aktivita předškolního dítěte již není roztržena jako u batolete, ale má určité zaměření a dítě si ji často samo vybírá.¹⁰

„Období předškolní je nejpozoruhodnější etapou vývoje lidského jedince, spojuje vše, co bylo u dítěte vrozeno, s tím co se výchovou a učením stane zlatým mostem k budoucí dospělé osobnosti. Je to doba, na kterou si v dospělosti vzpomínáme, ke které se vracíme, která zanechává v naší paměti již mnohé stopy.“¹¹

Chování předškolního dítěte odráží způsob výchovy v rodině. I když je účast mateřské školy přínosná, tak těžiště stále spočívá v rodině. Dítě v tomto věku touží po samostatnosti, což vyjadřuje slovním potvrzením „já sám“. Má touhu pracovat, vytvářet přátelské vztahy, podílet se na společném díle a těší je uznání za jeho úsilí. Je to nejlepší období pro vytvoření správných sociálních návyků, které by nemělo být promeškáno. Osvojuje si základní normy chování, rozlišuje své činy na dobré a špatné, žádoucí a

⁹ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, M. *Člověk-prostředí-výchova*, 2001, s. 54

¹⁰ VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*, 1996

¹¹ LISÁ, L., KŇOURKOVÁ, M. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*, 1986, s. 174

nežádoucí. Způsob jakým dítě tyto normy zpracovává a respektuje, ovlivňuje jeho hodnocení sebe samého a hodnocení ostatními lidmi.¹²

Sebehodnocení a identita dítěte se stále jednoznačně utváří na základě názoru jiných osob, zejména rodičů. Předškolní dítě přejímá názor dospělého nekriticky, nemá ještě vlastní názor a plně akceptuje pravidla chování, která určují dospělí. K obohacení identity slouží ztotožnění se s rodiči, kterým se chce dítě podobat. V tomto věku nastává uvědomění a přijetí role pohlaví. Předškolák rozlišuje, jak vypadá a jak se má chovat chlapeček či holčička. Roli svého pohlaví akceptují ve svých zájmech, hračkách a oblečení. Chtějí vypadat stejně jako ostatní děti téhož pohlaví. V předškolním věku přibývají dítěti i nové sociální role mimo rodinu. Zejména role žáka v mateřské škole a role v dětské skupině. Aby se dítě předškolního věku naučilo komunikovat a prosazovat ve vztazích na symetrické úrovni, potřebuje kontakt s vrstevníky.¹³

V předškolním věku se stává hlavní činností hra. Hra zajišťuje interakci s vrstevníky. Dítě si při hře zkouší sociální role, při hře dítě využívá svou fantazii, hra má význam při rozvíjení sociálních dovedností. V předškolním věku si již děti hrají spolu, nikoliv vedle sebe. Předškolák již dokáže svoji hru organizovat, určuje společné cíle a rozděluje role.¹⁴

Podle Brierleyho hra napomáhá přípravě na samostatný dospělý život a přispívá k rozumovému rozvoji¹⁵

Hra je *„Forma činnosti, která se liší od práce i od učení. Člověk se hrou zabývá po celý život, avšak v předškolním věku má specifické postavení – je vůdčím typem činnosti“*¹⁶

¹² LISÁ, L., KŇOURKOVÁ, M., *Vývoj dítěte a jeho úskalí*, 1986

¹³ ŘÍČAN, P. *Cesta životem. Vývojová psychologie*, 2006

¹⁴ FONTANA, D. *Psychologie ve školní praxi*, 1997

¹⁵ BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*, 1996

¹⁶ PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, 1995, s. 78

4 Rodina

4.1 Význam rodiny

Rodina je běžně chápána jako skupina lidí, kteří mezi sebou mají příbuzenské vztahy. Vztahy, fungování a velikost rodin jsou v jednotlivých částech světa různé a mění se s vývojem celé společnosti. Její význam a nezbytnost pro vývoj každého z nás se však nemění dobou ani místem našeho bytí.

Rodina je nejstarší lidskou společenskou institucí a existuje od doby, co se člověk vyskytl na tomto světě. Už v dávných dobách bylo hlavním úkolem rodiny plození dětí, ale hlavně, člověk tehdy nemohl žít jen tak sám, někde v jeskyni. Jednoduše proto, že by nepřežil. Rodina každému svému členu zajišťovala ochranu, pomoc, vzdělání a přípravu pro život, pro potomstvo. Rodina má prvotní význam na utváření osobnosti člověka, stojí na začátku života každého člověka a má tedy možnost ovlivňovat vývoj dítěte v jeho nejcitlivějších fázích, je nejpřirozenějším způsobem jak uspokojovat základní potřeby dítěte a v neposlední řadě je modelem mezilidských vztahů, které si ponese dál do života a podle nich bude poměřovat všechny další vztahy, do nichž vstoupí.¹⁷

Jeřábková rodinu definuje jako skupinu osob, které většinou pojí manželství, žijí v jedné domácnosti a obvykle spolu sdílejí společný stůl.¹⁸

Podle Pedagogického slovníku je rodina definována jako nejstarší společenská instituce, která plní funkci socializační, ekonomickou, reprodukční a jiné další funkce. Je formou začlenění jedince do sociální struktury, formuje jeho hodnoty, postoje, interpersonální vztahy a životní styl.¹⁹

Zajímavé pojmy slova rodina nabízejí Kraus a Poláčková, kteří uvádějí, jak definují rodinu jednotlivá odvětví. Sociologie dává přednost pojmu sociální instituce nebo malá sociální skupina. Sociální psychologie preferuje pojem primární skupina a ekonomové označují rodinu jako výrobní nebo spotřební jednotku.²⁰

¹⁷ MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*, 1994

¹⁸ JEŘÁBKOVÁ, B. *Mateřská škola jako životní prostor I*, 1993

¹⁹ PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*, 1995

²⁰ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*, 2001

4.2 Rodina jako první socializační jednotka

Rodina je první společenská skupina, se kterou se dítě setkává po svém narození, svou rodinu si nevybralo, narodilo se do ní a jeho rodina je tím prvním co utváří jeho osobnost, kde se naplňují jeho potřeby.

Rodina je pro dítě domovem, které by mu mělo dávat pocit bezpečí, jistoty a důvěry. Je to první místo, kde dochází k výchově blízkými osobami, k utváření vztahu k ostatním lidem, první socializační jednotka. Harmonická a stabilní rodina je pro budoucí život dítěte tím nejdůležitějším, většina dětí je vychovávána pouze rodinou do svých tří let, tedy v období, které je jedno z nejdůležitějších pro pozdější formování osobnosti. Ne všichni jedinci, jsou však schopni vytvořit pro své dítě odpovídající prostředí. V současnosti je rodina a společnost spolu úzce provázána. Zájemem společnosti je samozřejmě milující a harmonický domov pro každé dítě. Z dětí, které vyrůstají v pohodě a vytvářejí si příznivé společenské vztahy, vyrostou dospělí, kteří předají své zkušenosti svým dětem. Vztahy mezi rodinou a společností se promítají v mnoha oblastech, zájemem společnosti je mít fungující rodiny, ve kterých vyrostou pro společnost prospěšní jedinci. Zároveň rodina potřebuje podporu ve své výchovné funkci. Rodinám, které ve své funkci naprosto selhaly a dítěti výrazným způsobem škodí, či přímo ohrožuje jeho existenci, jsou děti v krajním případě odebrány a umístěny do náhradní rodinné péče. Toto opatření by mělo být opravdu krajním řešením, až poté co příslušné úřady nabydou jistoty, že ani pomoc a práce s rodinou nevedou k tomu, že je pro dítě bezpečným a prospěšným prostředím. Přes všechno materiální zajištění a pohodlí, které dnes dětské domovy dětem nabízejí, ten jedinečný pocit domova a místa, kde ti konkrétní dospělí jsou jen jeho a jsou tu jen pro něj, nemůžou dětské domovy nabídnout. Co se týče počtu dětí v náhradní rodinné péči, má Česká republika v tomto ohledu nelichotivé první místo a je za to často kritizována na evropské půdě.²¹

²¹ OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I.: Smysl a proměny dětství*, 2002

4.3 Funkce rodiny

Sobotková uvádí jako funkce rodiny následující:

- začlenění jedince do rodinné struktury – rodina ovlivňuje smysl, zaměření a osobní identitu, poskytuje pocit sounáležitosti
- ekonomická podpora – zajištění základních potřeb členů rodiny
- péče, výchova, socializace – zprostředkování sociálních norem a hodnot, psychický, fyzický, sociální a duchovní vývoj
- ochrana zranitelných členů – ochrana členů rodiny, kteří jsou nějakým způsobem závislí na ostatních²²

Podle Krause a Poláckové rodina zajišťuje mnoho činností. Zabezpečuje své členy hmotně, pečuje o jejich zdraví, výživu a kulturní návyky. Vytváří výchovné a socializační prostředí, vštěpuje morální postoje, ovlivňuje, usměrňuje a předává kulturní dědictví. Svou roli plní rodiny i vůči společnosti – je to především reprodukce obyvatelstva, a to jak biologická, tak i kulturní.²³

Celkem jasně a přehledně rozdělil Kraus funkce rodiny do šesti základních skupin:

- biologicko-reprodukční funkce – má význam pro jedince, kteří rodinu tvoří a samozřejmě pro společnost, která potřebuje pro svůj zdárný rozvoj stabilní reprodukční základnu. Tato funkce je v současné době v mnoha vyspělých zemích oslabována, klesá počet narozených dětí.
- sociálně-ekonomická funkce – rodina tvoří významný prvek v rozvoji ekonomického systému společnosti, v rámci výkonu povolání se členové rodiny sami zapojují do výrobní i nevýrobní sféry a současně je rodina významným spotřebitelem. Poruchy ekonomické funkce způsobují hmotný nedostatek rodiny.
- funkce ochranná – spočívá v zajištění životních potřeb členů rodiny

²² SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*, 2001

²³ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*, 2001

- socializačně výchovná funkce - rodina je první sociální skupina, učí dítě přizpůsobovat se životu, osvojovat si chování a návyky, připravuje děti na vstup do praktického života
- rekreačně-relaxační funkce – projevuje se tím jakým způsobem a jak často členové rodiny tráví pohromadě svůj volný čas, jaké mají zájmy, způsob a četnost trávení volného času má největší význam hlavně pro děti
- emocionální funkce rodiny - zásadní a nezastupitelná funkce, kterou nemůže nahradit žádná instituce, rodina vytváří pro své členy potřebné citové zázemí - pocit lásky, bezpečí a jistoty²⁴

²⁴ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, 2008

4.4 Krize rodiny

Rodina, jakožto základní výchovný a společenský článek, doznala značných změn zejména po roce 1989. Proměny hodnotového zaměření jsou u nás podobné jako ve zbytku vyspělých zemí. Mladí lidé dnes studují, cestují a budují si kariéru. Rodinu většinou zakládají ve věku, když už mají určité ekonomické zázemí a jejich rozhodnutí mít rodinu vzejde po racionálním zvážení vlastní situace. Přesto se společnost v posledních letech zabývá poklesem sňatečnosti a vysokou rozvodovostí. Ženy jsou dnes plně ekonomicky soběstačné a váhají mezi profesní kariérou a mateřstvím. Své mateřské pudy tedy většinou uspokojí jedním dítětem. To se projevuje v celkovém poklesu porodnosti. Stále více dětí se rodí rodičům nesezdaným, či matkám, které se rozhodly vychovat dítě samy bez partnera. Tento stav můžeme označit jako krizi rodiny, která má řadu výchovných dopadů. Rodina v jejím tradičním pojetí není již společností vyžadována, tak jako dříve. Mnoho dětí vyrůstá v rodinách neúplných, rodiče vstupují do opakovaných sňatků, v rodinách spolu vyrůstají nevlastní sourozenci. Výchovná situace v takových rodinách je složitá.²⁵

Zmenšováním rodin dochází k deficitům v základních socializačních poznatcích. Děti dnes vyrůstají bez sourozence nebo maximálně s jedním a jsou tedy odkázány získávat zkušenosti s druhými dětmi mimo rodinu. Podmínky k tomuto procesu, ale nejsou přirozené. Ke kontaktu s jinými dětmi dochází většinou na hřištích, v parcích či v přeorganizovaných sociálně pedagogických zařízeních. Dětská kultura je výnosným obchodem a sociální program poznávání je vlastně náhradou za někdejší přirozenou socializaci.²⁶

„ S přihlédnutím k uvedeným skutečnostem můžeme konstatovat, že dnešní dítě i rodina potřebují pomoc při tvorbě optimálních životních podmínek a počet těch, u nich lze předpokládat určitou ochranu a přímou intervenci pozvolna narůstá. Posilování výchovné funkce rodiny pomocí profesionalizovaného systému předškolního vzdělávání neznamená v žádném případě snižování vlivu rodičů. “²⁷

²⁵ OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I*, 2002

²⁶ JEŘÁBKOVÁ, B. *Mateřská škola jako životní prostor*, 1993

²⁷ OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I*, 2002, s. 10

5 Výchova

5.1 Obecná charakteristika významu výchovy

„Výchova je činnost životem podmíněná a život podmiňující.“²⁸

Výchova je proces utváření, který se významnou měrou podílí na utváření osobnosti, je to regulování, záměrné a cílené vstupování do celoživotního procesu zespolečňování jedince. Úlohou výchovy je celková kultivace jedince a tím i celé společnosti. Výchova má dopad na ekonomiku dané společnosti, kulturu a na úroveň mezilidských vztahů.²⁹

„Řekněme, že výchovu chápeme jako záměrné ovlivňování socializačních procesů v souladu se společensky přijatými normami a hodnotami a učení se společenským rolím a vzdělávání jako vštěpování znalostí a dovedností nezbytných pro hraní těchto profesních, rodinných a občanských rolí“³⁰

Jak uvádí Jeřábková, podle Immanuela Kanta, je výchova největší problém, to nejtěžší, co lze člověku uložit, neboť děti nejsou vychovávány pro současný, nýbrž pro budoucí možný lepší stav lidského pokolení. Je to nejlepší vyjádření skutečnosti, že člověk se může stát opravdu člověkem jen výchovou.³¹

²⁸ KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. *Člověk-prostředí-výchova*, 2001, s. 41

²⁹ KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*, 2008

³⁰ HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*, 2002, s. 13

³¹ JEŘÁBKOVÁ, B. *Mateřská škola jako životní prostor*, 1993

5.2 Vliv rodičovského pojetí výchovy na sebepojetí dítěte a jeho další vývoj

Rodina má prvotní význam na utváření osobnosti člověka. O systematickou klasifikaci základních rodičovských postojů k výchově svých dětí s důsledky těchto pozic pro formování sebepojetí dítěte a vlivů na utváření jeho osobnosti se pokusil v roce 1937 O. Coner. Uvedeno v podání J. Rebowského.³²

Typologie rodičovských pozic

Typ pozice	Charakter. slovní vyjádření	Způsob jednání s dítětem	Vliv na rozvoj osobnosti dítěte
Akceptace a láska	„Dítě je středem mého zájmu“	Něha, činnosti s dítětem	Pocit bezpečí, normální vývoj osobnosti
Zjevné odmítnutí	„Nenávidím to dítě, nebudu se jím vzrušovat“	Nezájem, tvrdost, vyhýbání se kontaktům.	Agresivita, zločinnost, emocionální nevyvinutost osobnosti
Přílišná náročnost	„Nechci dítě takové jaké je“	Kritéria, nedostatek pochval, neustálé napomínání a hledání chyb	Frustrace, nedostatek sebedůvěry

Zdroj: Pelikán, 1995

5.3 Výchovné styly

5.3.1 Negativně laděné výchovné postoje

Způsob výchovy vyjadřuje emoční vztah dospělého k dítěti. Podle toho volí výchovné prostředky, postupy a metody. Matějček dělí výchovné styly na negativně a pozitivně laděné. Zatímco Svobodová se drží tradičního a běžně známého dělení na styly výchovy autokratický, demokratický a liberální. I když obojí dělení vlastně jen rozdílně nazývá stejné výchovné styly. Mezi negativně laděné výchovné styly lze tedy zařadit tyto výchovné styly:

³² PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*, 1995

Autokratický styl výchovy – nejméně příznivý, výchova se uplatňuje prostřednictvím příkazů, zákazů a trestů, dětská aktivita, samostatnost a přání dítěte nejsou žádoucí

Liberální styl výchovy – vypadá jako příjemný pro dítě, ale v konečném důsledku dítě poškozuje, v podstatě k žádné výchově nedochází, požadavky na dítě jsou malé nebo vůbec žádné, tento styl nedává příležitost pro rozvoj svědomitosti a sebeovládání, dítě se samo rozhoduje, téměř nezná pravidla a hranice

Výchova zavrhuje – vyskytuje se častěji ve skryté formě, vztah rodičů k dítěti je nepřátelský, dítě je vědomě i nevědomě rodiči trestáno, omezováno a zaháněno do postoje vzdoru a protestu, či pasivity a rezignace. Takovouto výchovou jsou nejčastěji trestány děti nechtěné, děti handicapované, které nesplňují očekávání svých rodičů nebo děti, které jsou pro své rodiče připomínka nepříjemné životní situace.

Výchova zanedbávající – opět se vyskytuje spíše skrytě a dnes již poměrně vzácně, zejména v rodinách s nízkou socioekonomickou úrovní, rodiče často stojí v otevřeném konfliktu s normami společnosti a situaci dítěte zhoršují i svým nevhodným osobním příkladem. Děti jsou často ponechány samy sobě, zvykají si na volný život bez vědomí povinnosti. Jejich školní prospěch je celkově snížen a budí klamný dojem sníženého nadání.^{33 34}

5.3.2 Pozitivně laděné výchovné postoje

Demokratický styl výchovy – tento styl výchovy je jakýmsi kompromisem mezi autokratickým a liberálním stylem, dítě má určité povinnosti, zná své hranice, ale zároveň je mu dán prostor pro jeho názory a přání

Výchova rozmazluje – rodiče své dítě nezdravě zbožňují, jsou nadšeni z každého jeho přirozeného projevu, přejí si, aby zůstalo stále dětsky roztomilé, nedospělé a citově na nich závislé. Ze strachu z odcizení mu nedovolují se osamostatnit, nekladou na ně žádné nároky, z cesty mu odstraňují všechny překážky a naopak se podřizují všem jeho přáním a náladám. Obtížné situace pro dítě pak nastávají v situaci, kdy je dítě nuceno opustit láskyplnou náruč svých rodičů.

³³ SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*, 2007

³⁴ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*, 1992

Příliš úzkostná a protektivní výchova – rodiče trpí neustálým strachem z toho, že si dítě ublíží, a proto omezují jeho aktivity a činnosti, které se jim zdají být nebezpečné. Zbavují dítě vlastní iniciativy a neustálým omezováním ho neurotizují. Dítě je ve stavu permanentní frustrace či subfrustrace základní potřeby volnosti a aktivity. Výsledkem je pak agrese vůči omezovatelům a kompenzace omezování zvýšenou aktivitou mimo domov nebo je dítě pasivní a podřízené a stává se vhodným objektem šikanování.

Výchova s přepjatou snahou o dokonalost dítěte – hlavním přáním rodičů je, aby dítě bylo dokonalé ve všem, často přenášejí na dítě svou neuspokojenou touhu a očekávají, že ji jejich dítě naplní. Dítě je přetěžováno a východiskem jsou pro něj různé obranné reakce.

Výchova protekční – rodiče si rovněž přejí, aby dítě dosáhlo hodnot, které pokládají za významné a hodnotné, ale záleží jim jen na oněch hodnotách, jakým způsobem jich bude dosaženo je vedlejší. Nejde jim o to, aby dítě bylo dokonalé, ale aby bylo tam, kde je chtějí mít. Za dítě vše zařizují, pracují za ně, odklízí mu překážky z cesty a vyžadují, aby se i všichni ostatní podřídili jejich zájmu.^{35 36}

Všechny styly jsou pouze schématické modely výchovného přístupu, v praxi se objevují vždy kombinace těchto krajností.

Typ výchovy formuje vztah člověka k sobě samému, k ostatním lidem. Základy sebepojetí vznikají právě v rodině. Výzkumy ukázaly, že vliv rodinné výchovy a rodinného prostředí na formování osobnosti dítěte je úměrný míře akceptace rodiny daným jedincem. Nejvýznamnějším faktorem ovlivňující akceptaci rodiny je vnitřní atmosféra v rodině. Zejména je to vztah mezi rodiči. Pokud není soulad v rodině, trpí tím i výchova. K výchově autentické, integrované, socializované osobnosti nejvíce přispívá rodina, která svým charakterem a stylem života splňuje podmínky pro to, aby její působení bylo plně přijato dítětem.³⁷

Výchovný styl ovlivňuje sebehodnocení dítěte, jak vidí sebe samo ve srovnání s jinými. Ovlivňuje jeho vztah k lidem, tedy k ostatním dětem a učitelce, ke školním činnostem, k dodržování norem dané společnosti – tedy školky.³⁸

³⁵ SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*, 2007

³⁶ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*, 1992

³⁷ OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I*, 2002

³⁸ ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*, 1993

6 Historie předškolní výchovy

V průběhu společenského vývoje se měnilo pojetí dítěte a sílily názory o nutnosti jeho výchovy a vzdělávání od narození. Od poslušnosti a přizpůsobivosti, se prosazovala i myšlenka porozumění a ohled na psychické zvláštnosti dítěte. Děti útlého věku měli právo na první bezstarostná léta života, vyrůstaly doma bez zvláštního zájmu a podpory rodičů až dorostly věku, který byl spojen s určitými povinnostmi. Výchova a vzdělávání předškolních dětí se nijak neřešily. Průmyslová revoluce změnila společenské poměry a rodina nebyla schopna nadále zajistit potřebnou péči pro děti v předškolním věku. V té době začaly vznikat první veřejné výchovné instituce a s tím i otázka jaký cíl by měla tato instituce naplňovat. Zpočátku bylo hlavním cílem zajistit dočasné zastoupení rodičů. I proto první názvy takovýchto institucí, jako opatrovna, ošetrovatelna nebo chovárna, jasně vystihují jejich zaměření. Až později se ukázalo, že je možné děti vést k potřebným dovednostem, rozšiřovat jejich poznatky a cíleně organizovat čas, který stráví v zařízení. Chyběla však měřítko pro stanovení důležitosti činností či požadavků. Hlavní důraz se kladl na přizpůsobení se, poslušnost a chování, které bylo v souladu s panující morálkou. První výjimkou byl Jan Vlastimír Svoboda, který byl učitelem v opatrovně malých dětí na Hrádku. Ten zpracoval metodiku předškolní výchovy. Metodická příručka byla určena pro učitele, pěstouny a rodiče, chápal ji jako skutečné počáteční vyučování. Jeho pokus se ukázal být příliš náročný, přesto jeho myšlenky převzala metodika primárního vzdělávání a jeho název „školka“ se trvale prosadil.³⁹

6.1 Pojetí a cíle předškolního vzdělávání

„Úkolem institucionálního předškolního vzdělávání je doplňovat rodinnou výchovu a v úzké vazbě na ni pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji učení.“⁴⁰

Předškolní vzdělávání má poskytovat odbornou péči a obohacovat denní program dítěte, aby čas prožitý v mateřské škole byl pro dítě radostí a zdrojem dobrých a spolehlivých základů do života a vzdělávání. Předškolní vzdělávání je určeno zpravidla

³⁹ OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I*, 2002

⁴⁰ SMOLÍKOVÁ, K. *RVP PV*, 2004, s. 7

pro děti od tří do šesti (sedmi) let a podle školského zákona je veřejnou službou. Důležitým úkolem vzdělávání v mateřských školách je maximální podpora individuálního rozvoje, vytvoření dobrých předpokladů pro vstup do základní školy a na základě každodenního styku s dítětem a jeho rodiči může plnit i úkol diagnostický, zvláště u dětí se speciálními vzdělávacími potřebami.⁴¹

Podle Matějčka mateřská škola může ovlivňovat výchovné postoje rodičů, přispívá k socializaci dítěte působením kolektivu, zprostředkovává odborná doporučení, poskytuje dítěti i jeho vychovatelů korektivní zkušenost a v indikovaných případech může působit terapeuticky.⁴²

6.2 Metody a formy předškolního vzdělávání

Vzhledem k rozvojovým předpokladům a možnostem dětí je nutné uplatňovat odpovídající metody a formy práce. Za vhodné metody můžeme považovat metody prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi. Tyto metody jsou založeny na přímých zážitcích dítěte, na potřebě a touze dítěte objevovat. Využívají přirozenosti a spontánnosti dítěte a poskytují mu k tomu dostatek prostoru.

Využívá se situační učení, které na konkrétní situaci poskytuje dítěti praktické ukázky životních souvislostí a ty jsou tímto způsobem pro dítě mnohem lépe pochopitelnější. Spontánní sociální učení využívá principu nápodoby a poskytuje dítěti vzory chování a postojů, které jsou k nápodobě a přejímání vhodné. Vhodnou formou vzdělávání v mateřské škole je didakticky zacílená činnost, která je pedagogem přímo či nepřímo motivovaná. Pedagog dítě neúkoluje, ale probouzí v něm zájem a chuť naslouchat a objevovat. Přípravuje prostředí, nabízí příležitosti poznávání, přemýšlení, chápání a porozumění světu kolem sebe. Vzdělávání se nerozlišuje na jednotlivé vzdělávací oblasti, ale uplatňuje se integrovaný přístup, který nabízí dítěti vzdělávací obsah v přirozených souvislostech.⁴³

⁴¹ MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*, 1992

⁴² MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*, 1992

⁴³ SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*, 2007

7 Adaptace

*„Adaptace na prostředí vyžaduje, aby jedinec dokázal přijímat podněty z prostředí, přizpůsobovat se podmínkám, které na něho působí.“*⁴⁴

Pro většinu dětí je nástup do mateřské školy první velká změna v životě. Musejí se vyrovnat s několikahodinovým odloučením od rodičů a zvyknout si na společnost jiných dětí a učitelek. S tímto životním zlomem se často pojí adaptační obtíže. *„Odhadem polovina dětí kolem čtyř let prožívá změny spojené s příchodem do mateřské školy s pláčem a smutkem při loučení, což může trvat dva až šest týdnů.“*⁴⁵ Spolupráce rodiny a mateřské školy může tyto adaptační obtíže zmírnit. Některé školky dávají dětem možnost navštěvovat školku ještě před tím, než do ní nastoupí. Tyto návštěvy se odehrávají v předem určené dny, obvykle v odpoledních hodinách. Děti se v blízkosti jednoho z rodičů seznamují s prostředím školky a pohrají si s ostatními dětmi. Následná adaptace je pak pro dítě mnohem snazší, když se ocitnou v prostředí, které již celkem dobře znají. Další z možností, jak usnadnit dítěti přechod z rodiny do mateřské školy je zůstat s dítětem ve třídě, v průběhu prvních pár týdnů. Většina školek tento postup umožňuje.⁴⁶

Součástí úspěšné adaptace dítěte je samozřejmě také náležitá komunikace pedagoga s rodiči. Nejen pro dítě, ale i pro rodiče je náhlé odloučení složité. Zvláště, pokud dítě při odchodu rodiče ze školky pláče, trpí nejedna matka či otec výčitkami svědomí zda svému dítěti neublíží tím, že ho nechávají ve školce.⁴⁷

*„Informace od učitelek o chování dětí během dne jsou důležité, protože naprostá většina dětí, které se obtížně s rodičem loučí jsou brzy po jeho odchodu aktivní a neprojevují se uzavřeně a lítostivě.“*⁴⁸ Taková informace většinu rodičů uklidní a pocit viny zmizí. Adaptaci svého dítěte pak snášejí lépe a tím pádem jí lépe snáší i dítě, protože na něj rodiče nepřenášejí svůj strach a nervozitu.

⁴⁴ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*, 1998, s. 45

⁴⁵KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*, 2008, s. 79

⁴⁶KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*, 2008

⁴⁷KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*, 2008

⁴⁸KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*, 2008, s. 79

8 Spolupráce rodiny a mateřské školy

Už před rokem 1989 byly v programech pro mateřské školy požadavky na spolupráci s rodinou. Realita byla ale poněkud jiná. Vztah probíhal povětšinou jednostranně, rodiče byli vykonavateli přání a požadavků školy směrem k nim. Škola určovala možnosti komunikace, rodiče měli vymezené prostory, kam měli přístup a do třídy svého dítěte se dostali jen při akcích pro ně určené. K legislativním změnám došlo hlavně v 90. letech, kdy se rodiče dostávají do postavení klienta a jejich zájem o školu a jejich zapojení do učení dětí je více než žádoucí. V současnosti je uplatňován model sdílené odpovědnosti, který zdůrazňuje společnou odpovědnost rodičů a učitelů za výsledky konkrétních rozhodnutí. Jeho smyslem je zapojení rodičů do takových aktivit, z nichž budou mít prospěch jejich děti. Za nejpodstatnější se považuje zapojování rodičů do vzdělávání dětí předškolního věku. Argumentů pro zapojení rodičů do primárního vzdělávání je několik. Rodiny mají významný vliv na rozvoj dítěte. A pokud je efekt předškolního působení v rodině rozšiřován a podporován, může být tím posílen. Rodiče mají primární odpovědnost za rozvoj dítěte, mají právo na informace o svém dítěti, o jeho výsledcích, o chodu školy, o rozhodnutích školy, jež se týkají pedagogického procesu. Potřeba úzkých vztahů mezi rodiči a učitelkou v mateřské škole je důležitá pro to, aby se dítěti z obou stran dostalo konzistentního chování, aby vazby mezi základními prostředím byly pozitivní. Tyto pozitivní vazby, by měly zmenšovat rozdíly mezi domácím prostředím a prostředím školky a posílit tak pozitivní rozvoj dítěte.⁴⁹

V případě, že se jedná o dítě nějakým způsobem handicapované je spolupráce rodiny a školy naprosto nezbytná. RVP PV přesně uvádí podmínky, které musí mateřská škola splnit, aby mohlo být dítě se speciálními vzdělávacími potřebami vzděláváno v mateřské škole. Patří k nim například snížení počtu dětí ve třídě, osvojování specifických dovedností je přizpůsobováno konkrétnímu handicapu, zajištění individuálního přístupu pedagoga k dítěti. Při vzdělávání těchto dětí spolupracuje pedagog často s dalšími odborníky (psychologem, lékařem, rehabilitačním pracovníkem). Péče o dítě s handicapem vyžaduje od rodičů i od pedagogů daleko větší nasazení než u dětí zdravých. Jsou to různá cvičení a zásady, u kterých je nezbytné dodržovat režim, aby se stav dítěte zlepšoval či alespoň nezhoršoval. Pokud rodiče a

⁴⁹ OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I.: Smysl a proměny dětství*, 2002

škola nespolupracují a neposkytují si informace o potřebách dítěte, může to dítě poškodit v rozvoji.⁵⁰

⁵⁰ SMOLÍKOVÁ, K. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*, 2004

8.1 Formy spolupráce rodiny a MŠ

Většina rodičů se spontánně o spolupráci nezajímá. Za dostačující kontakt se školou považují třídní schůzky, konzultační hodiny, dny otevřených dveří, besídky či výstavy dětských prací. Jedná se o klasické a léty prověřené způsoby spolupráce rodičů se školou.

Kolláriková rozlišuje formy kontaktů podle toho, zda jde o komunikaci přímou či nepřímou. K bezprostředním formám komunikace rodiny se školou patří:

- třídní schůzky – jsou základní formou spolupráce rodiny a školy především na základních školách, ale velmi časté (84%) je jejich pořádání i ve školách mateřských. Je to tradiční akce, která je rodiči vnímána jako povinná a neúčast rodičů na třídních schůzkách je považována za nezájem o školu.
- konzultační hodiny
- besídky a školní slavnosti

Mezi méně přímé kontakty potom patří:

- telefonický styk
- veškerá písemná komunikace pomocí notýsků, časopisů či dopisů

Za nepřímou formu komunikace považuje samotnou osobu dítěte, jak mluví, jak chodí oblečeno, jaká je jeho slovní zásoba, zájmy, jeho chování k druhým dětem a jak je oblíbené. Pedagog dokáže z emocí, nálad či problémů rozpoznat těžkosti v rodině nebo osobní problémy dítěte. Dítě také rádo vypráví o své rodině ve školce a zároveň povídá školce doma rodičům. Rodiče i učitelé tak mohou mít trvalý zdroj informací.⁵¹

Krejčová vymezila tři rámcové kategorie spolupráce s rodinou:

- osobní kontakt pedagoga s rodiči dětí – tato kategorie zahrnuje návštěvu pedagoga v rodině, telefonické rozhovory, akce pro rodiče, čas příchodu a odchodu dítěte ze školy
- písemné formy komunikace a spolupráce pedagoga s rodiči dětí – sem spadají například neformální zprávy o dítěti, informační nástěnky, letáčky, sms zprávy

⁵¹ KOLLÁRIKOVÁ, Z. *Předškolní a primární pedagogika*, 2001

- účast rodičů ve třídě – rodiče jsou v různých rolích, rodič pozorovatel, rodič odborník, rodič asistent, rodič členem rodičovské rady⁵²

Co se týká role rodiče ve vztahu k mateřské škole, Rabušicová, Šed'ová, Trnková uvádí čtyři základní role: klientská neboli zákaznická, partnerská, občanská a role rodiče jako problém.

8.1.1 Rodič v roli klienta

V tomto vztahu se rodič nezapojuje do školního vzdělávání a směrem ke škole zaujímá dva rozdílné postoje. V prvním případě jsou rodiče odborníky v oblasti vzdělávání a výchovy a sami nejlépe vědí co požadovat od školy. Očekávají perfektní a kvalitní služby podle jejich představ. V druhém případě rodiče respektují učitele jako odborníka, který ví, co má dělat, a sami se v tomto směru neangažují. Klíčovou roli zde hraje svobodný výběr školy rodiči. Školy se ocitají v soupeřících pozicích a je na ně vytvářen tlak zlepšovat své služby. Možnost svobodného výběru má mít za následek i větší spolupráci rodičů se školou, neboť mají možnost ovlivnit kvalitu kupovaných služeb. Rodiče jako zákazníci nemají vždy zájem vyjadřovat své požadavky a prosazovat je. Tento model se na první pohled jeví jako velmi lákavý, má však své nedostatky. Rodiče v roli zákazníků se obvykle nezapojují do spoluvytváření školního vzdělávání. Pokud jsou s nabízenou službou spokojeni, jejich dítě ve školce zůstává, pokud spokojeni nejsou, jde jejich dítě do školky, která lépe splňuje jejich požadavky. V tomto typu role rodiče a mateřská škola nevystupují jako partneři, ale jako soupeři. Rodič v pozici zákazníka očekává, že škola jej bude informovat, aniž on by musel vznášet jakékoliv požadavky na informace. Pokud i pedagog považuje rodiče za zákazníka, informování pokládá za svoji povinnost a snaží se být velmi precizní.

8.1.2 Rodič v roli partnera

Tento model je považován za ideální. Vztah rodiny a školy je založen na oboustranném rovnoprávném vztahu. Učitelé jsou rodiči respektováni jako odborní partneři ve výchově a vzdělání. Mají důvěru rodičů, kteří jim ochotně a bez obav poskytují cenné informace o svých dětech. I tento model má však svá úskalí. Výchovné

⁵² KREJČOVÁ, V. *Aktuální témata výchovy a vzdělávání ve škole*, 2005

partnerství, kdy rodiče jednají v zájmu péče o děti, jejich výchovu a vzdělání, je učiteli i školami vnímáno jako přínos. Naopak sociální partnerství, kdy rodiče vstupují do vztahů se školou v zájmu rozvoje školy jako instituce, nemusí už být školou vnímáno jako přínos. Vznik partnerství provází fáze dlouhodobého budování vztahu vyžadující dobrou komunikaci. Rodič v pozici výchovného partnera má za to, že by informace měly proudit v obou směrech. Požaduje informace a sám je ochoten informace o dítěti poskytovat. Pokud se sejdou rodič a učitel jako výchovní partneři mají předpoklad k navázání kvalitní komunikace.

8.1.3 Rodič v roli občana

Tento model je obecně vymezován jako vztah mezi občany a státními institucemi. Rodič jako občan uplatňuje svá práva vůči škole, uplatňování práv je podmíněno aktivitou rodičů. Rodič jako občan, může vystupovat jako ekonomicky nezávislý subjekt a ten může uzavřít kontrakt na konkrétní vzdělávací služby s konkrétním vzdělávacím ústavem. Nebo může vystupovat jako subjekt, který nemá ekonomickou nezávislost, ale má přístup ke státem poskytovaným vzdělávacím službám. V tomto případě je škola určovatelem vztahu mezi školou a rodinou. Škola určuje, které nároky a potřeby je třeba uspokojit. Rodič se stává závislým, ale zároveň i škola potřebuje ke své existenci děti. Vzniká vzájemná závislost, která může být východiskem pro budování vztahů školy a rodiny. Právě vzájemná závislost odlišuje občanský přístup od klientského přístupu. Tento princip je zatím nejméně ze všech, precizován do konkrétní podoby. Rodič v pozici občana očekává, že škola bude komunikovat se širokými vrstvami sociálních aktérů, nejen s rodiči žáků. Škola od nich očekává, že jí budou aktivně nápomocni.

8.1.4 Rodič jako problém

Tento přístup je odvozen spíše z reality než z teorie, je to tradiční pohled na rodiče ve vztahu ke škole. Tento přístup charakterizuje tři základní skupiny rodičů. První skupinou jsou rodiče nezávislí. Udržují minimální kontakt se školou, s učiteli komunikují zřídka. Hodnoty rodiny a školy se mohou míjet, a proto necítí potřebu se školou spolupracovat, ale tolerují ji. Jsou to rodiče, kteří si plní své rodičovské povinnosti podle toho jak si to určili oni sami, jde jim o blaho dítěte a jeho individualitu. Jeho vzdělání a výchovu zajišťují i další zdroje. Pokud by školy

nedokumentovaly styky s rodiči, tak tento typ rodičů v podstatě pro školu problémem není. Rodič na škole nezávislý a školou vnímaný jako problematický kontakt se školou nevyhledává. Nechce být obtěžován zbytečnou komunikací. Pedagog je vůči takovému rodiči rezervovaný, i když to považuje za problém a je si vědom skutečnosti, že větší komunikativnost by přinesla učiteli i dítěti užitek.

Druhou skupinu rodičů můžeme označit jako rodiče špatné. Tito rodiče obvykle neplní dobře své rodičovské povinnosti, vymykají se normálu, ať už pozitivním či negativním směrem, ale mohou to být i rodiče, kteří jen nemají potřebné sociální kompetence. Tito rodiče obvykle neprojevují zájem o vzdělání a výchovu svých dětí, se školou nekomunikují, způsob práce školy je vůbec nezajímá, názory školy neakceptují, nezajímají je a mnohdy je ignorují. Rodič vnímaný jako problematický školu ignoruje, na snahu o komunikaci nereaguje nebo reaguje jen nárazově. Často se jedná o rodiče problémového dítěte a bez komunikace s rodiči nemůže pedagog s dítětem efektivně pracovat. Pedagog se buď snaží rodiče do komunikace nutit, nebo od komunikace sám upouští.

Poslední skupinou jsou rodiče snaživí. Tito rodiče jsou, lidově řečeno, příliš horliví. Se školou komunikují, účastní se setkání, podporují školu i učitele. Tito rodiče jsou pro školu a učitele časově nároční. Požadují jasné zprávy o pokroku dětí, poradenství ve výchově a vzdělání, jasné formulace pedagogického přístupu. Učitelé se cítí být těmito rodiči ohroženi a sami rodiče vyvolávají pocit, že usilují o získání výhod pro své dítě. Rodič příliš snaživý naopak klade na školu přehnané komunikační nároky. Pedagogem je vnímáno jeho úsilí o získání informací jako obtěžující a má tendenci jeho požadavkům unikat.⁵³

⁵³ RABUŠICOVÁ, M., ŠEĐOVÁ, K., TRNKOVÁ, K. *Škola a (versus) rodina*, 2004

9 Výzkum

9.1 Charakteristika výzkumu

Cílem výzkumu je zmapovat vzájemnou spolupráci rodiny školy. Zda mají jednotlivé strany zájem o vzájemnou spolupráci, zda spolupráce funguje, co může být překážkou v rozvoji spolupráce. Výzkum se zaměřuje na komunikaci mezi rodinou a školou, na aktivity školy, rodiny a formy spolupráce.

9.2 Cíl výzkumu

Cílem bakalářské práce je na základě výzkumu prováděného ve dvou mateřských školách pacovského regionu, shromáždit a analyzovat získané údaje, které objasní spolupráci rodiny a školy. Cílem je zjistit, zda existuje zájem o navázání vzájemné spolupráce a jak tento vztah funguje. K nalezení odpovědi pomohou výzkumné otázky, které se týkají vzájemné spolupráce.

Výzkumné otázky:

1. Má rodina zájem o spolupráci s mateřskou školou?
2. Má mateřská škola zájem o spolupráci s rodinou?
3. Domnívají se rodiče, že vzájemná spolupráce funguje?
4. Domnívá se škola, že vzájemná spolupráce funguje?
5. Jaké aktivity školy a formy spolupráce rodiče využívají?
6. Vnímají rodiče a MŠ přínos pro dítě ze vzájemné spolupráce?

Tyto výzkumné otázky jsou zodpovězeny na základě odpovědí na otázky, které byly jednotlivým rodičům a učitelům kladeny v rámci individuálního rozhovoru. Otázky jsou podobného znění pro školu a pro rodiče, aby byla možnost odpovědi porovnat a získat tak přehled, jak vidí spolupráci rodiče a jak škola a zda se názory rozcházejí nebo shodují.

9.3 Výzkumná metoda

K samotnému šetření byla použita metoda rozhovoru.

Rozhovor je chápán jako ucelená soustava ústního jednání mezi tazatelem a dotazovaným. Cílem je získat pomocí otázek informace o zkoumané realitě a jejích souvislostech. Svým způsobem je to v podstatě nepřirozená technika – rozhovor dvou cizích lidí. Lze zvolit rozhovor tváří v tvář nebo telefonicky. Já jsem zvolila rozhovor tváří v tvář.

Rozhovor může být standardizovaný, což je v podstatě čtený dotazník a rozhovor nestandardizovaný, který představuje volnou rozpravu na dané téma. Já jsem volila rozhovor standardizovaný. Podle počtu respondentů pak rozlišujeme rozhovor individuální a rozhovor skupinový. Zde jsem volila rozhovor individuální. V rozhovoru rozlišujeme dva typy otázek. Otázky strukturované – respondent má možnost výběru předem daných odpovědí. Otázky nestrukturované – bez nabízených alternativ odpovědí, respondent sám rozhoduje o obsahu a délce odpovědi. Rozhovor obsahoval jak otázky strukturované, tak otázky otevřené.

9.4 Charakteristika výzkumného prostředí

Vlastní výzkum formou rozhovorů se uskutečnil s 15 rodiči a s 6 pedagogy z dvou mateřských škol. Jedná se o mateřskou školu ve městě a mateřskou školu na vesnici. MŠ v Pacově je městská škola, kde jsou děti rozděleny podle věku do tří oddělení, a jedno oddělení je pro děti s vadami řeči. Oslovila jsem rodiče dětí předškoláků. Oslovené učitelky působily v různých odděleních školy. V MŠ v Pacově jsem oslovila 10 rodičů a 4 učitelky. Mateřská škola ve Velké Chýšce je škola vesnická. Je to škola jednotřídní a děti rozdílného věku jsou v jedné třídě. V této škole jsem oslovila 5 rodičů dětí předškolního věku a 2 učitelky.

Z celkového počtu 15 rodičů bylo 13 žen a dva muži. Průměrný věk žen byl 35 let a průměrný věk mužů byl 39 let. Obecně průměrný věk rodičů odpovídá dnešnímu trendu odkládání rodičovství.

9.5 Sběr a analýza dat

Otázka č. 1

Má podle Vás MŠ zájem o rozvoj vzájemné spolupráce? (rodiče)

Mají podle Vás rodiče zájem o rozvoj vzájemné spolupráce? (škola)

a) rozhodně ano

b) spíše ano

c) nevím

d) spíše ne

e) rozhodně ne

Odpovědi respondentů na otázku č. 1 jsou uvedeny v tabulce č. 1

Tabulka č. 1: Zájem o rozvoj vzájemné spolupráce

Respondent	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelky	Rodiče	Učitelky
Rozhodně ano	6	3	4	1
Spíše ano	2	1	0	1
Nevím	2	0	1	0
Spíše ne	0	0	0	0
Rozhodně ne	0	0	0	0
Odpovědi celkem	10	4	5	2

Uvedená otázka zjišťovala, jak vnímají respondenti nynější zájem o vzájemnou spolupráci. Respondenti volili jednu možnou odpověď.

Rodiče MŠ Pacov se v šesti případech domnívají, že mateřská škola má rozhodně zájem o rozvoj spolupráce, ve dvou případech jsou přesvědčeni, že škola má spíše

zájem o rozvoj spolupráce a dva rodiče uvedli, že neví. Rodiče MŠ Velká Chyška se rovněž ve většině případů domnívají, že škola má rozhodně zájem o rozvoj spolupráce, jeden rodič uvedenou otázku nedokázal posoudit.

Učitelky z MŠ Pacov se ve třech případech vyjádřily, že rodiče mají rozhodně zájem o rozvoj vzájemné spolupráce. V jednom případě uvedly, že mají rodiče spíše zájem o rozvoj spolupráce. Učitelky MŠ Velká Chyška v jednom případě uvedly, že rozhodně mají zájem o spolupráci a v jednom případě spíše mají zájem o vzájemnou spolupráci.

Z odpovědí obou skupin vyplývá, že jak rodiče, tak učitelé se vzájemně o sobě domnívají, že mají zájem o vzájemnou spolupráci.

Otázka č. 2

Jak hodnotíte dosavadní vzájemnou spolupráci? (rodiče)

Jak hodnotíte dosavadní vzájemnou spolupráci? (škola)

- a) výbornou
- b) dobrou
- c) s nedostatky
- d) špatnou

Odpovědi respondentů na otázku č. 2 jsou uvedeny v tabulce č. 2

Tabulka č. 2: Hodnocení dosavadní vzájemné spolupráce

Respondent	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelky	Rodiče	Učitelky
Odpověď				
Výbornou	7	0	3	0
Dobrou	3	4	2	2
S nedostatky	0	0	0	0
Špatnou	0	0	0	0
Odpovědi celkem	10	4	5	2

Otázka zjišťovala, jak respondenti hodnotí dosavadní vzájemnou spolupráci. Respondenti volili jednu možnou odpověď.

Rodiče MŠ Pacov hodnotí dosavadní spolupráci jako výbornou v sedmi případech z deseti, zbývající tři ji posuzují jako dobrou. Rodiče MŠ Velká Chyška jsou v podstatě stejného názoru, ve třech případech se domnívají, že spolupráce je výborná a ve dvou případech ji hodnotí jako dobrou.

Učitelky obou školek se v odpovědích shodují a dosavadní spolupráci hodnotí jako dobrou. Učitelky MŠ Pacov ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech.

Z odpovědí vyplývá, že rodiče i učitelky jsou s dosavadní vzájemnou spoluprací v podstatě spokojeni, rodiče spolupráci hodnotili pozitivněji než učitelky.

Otázka č. 3

Co je podle Vás největší překážkou v rozvoji vztahu mezi MŠ a rodiči? (rodiče, škola)

Odpovědi rodičů na otázku č. 3 jsou zpracovány v tabulce č. 3

Tabulka č. 3: Co je podle rodičů největší překážkou v rozvoji vztahů.

Respondent/odpověď	Rodiče MŠ Pacov	Rodiče MŠ Velká Chyška
Nezájem MŠ o vytvoření vztahu	9	5
Osobnost pedagoga	4	3
Nevím	1	0
Nezájem některých rodičů o vytvoření vztahu	6	4
Nedostatek času	5	3
Odpovědi celkem	25	15

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče na uvedenou otázku vyjádřili své názory, co podle nich může být překážkou v rozvoji vzájemného vztahu. Odpovědi neodrážejí momentální stav, ale zamýšlejí se nad tím, co může rozvoj vztahu znemožňovat, či odrážejí zkušenosti rodičů z minulosti a jiného předškolního zařízení. Rodiče MŠ Pacov se nejčastěji domnívají, že největší překážkou v rozvoji vzájemného vztahu může být nezáměr ze strany MŠ o vytvoření vztahu, kdy škola nejeví zájem o názory rodičů, nenabízí rodičům zapojit se do akcí či chodu školy. Tento názor vyjádřilo 9 rodičů z deseti. Stejný názor projeví nejčastěji i rodiče z Velké Chyšky, kdy takový názor uvedlo všech pět rodičů. Obě skupiny rodičů jako druhou nejčastější odpověď uvádějí i nezáměr ze strany některých rodičů o spolupráci. Někteří rodiče nereagují na nabídky o spolupráci, které k nim škola vysílá, nezajímají se o dění ve škole, mimo školu. Rodiče MŠ Pacov se tak domnívají v šesti případech a rodiče MŠ Velká Chyška ve čtyřech případech. Rodiče jako další možnou překážku vidí nedostatek času rodičů, kteří přivedou dítě do školky a chvátají do práce, při vyzvedávání dítěte spěchají domů. Domnívá se tak pět rodičů z MŠ Pacov a tři rodiče z MŠ Velká Chyška. Další možnou příčinou může být i osobnost pedagoga. Některé učitelky mohou působit nepřístupně, rodiče se domnívají, že o jejich zájem nestojí. Domnívají se tak čtyři rodiče MŠ Pacov, tři rodiče MŠ Velká Chyška. Jeden rodič MŠ Pacov neví, co by mohlo být překážkou v rozvoji vzájemného vztahu.

Odpovědi učitelek na otázku č. 3 jsou v tabulce č. 4

Tabulka č. 4: Co je podle učitelek MŠ překážkou v rozvoji vztahů.

Respondent/odpověď	Učitelky MŠ Pacov	Učitelky Velká Chyška
Dítě nepřivádí do školky rodič	4	0
Nezájem některých rodičů o MŠ	2	2
Nedostatek času	2	2
Odpovědi celkem	8	4

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Odpovědi učitelek se netýkají momentálního stavu a jejich současné třídy a rodičů. Vypovídají o jejich zkušenosti z minula.

Učitelky MŠ Pacov ve čtyřech případech uvedly, že nejčastější možnou překážkou v rozvoji vztahu, je nemožnost být v každodenním kontaktu s rodiči dětí. Některé děti nepřivádí po celý školní rok do školky rodiče, ale třeba prarodiče, sourozenec, známý rodičů, který přivádí své dítě. Část dětí dojíždí do školky samo autobusem a do školky je přivádí hospodářka školy, která na ně čeká na zastávce. Dále učitelky uvedly jako možnou překážku nezájem některých rodičů o MŠ. Rodiče se nezúčastňují třídních schůzek, akcí pořádaných ve škole, s učitelkou komunikují minimálně a nemají zájem s učitelkou řešit pobyt dítěte v MŠ. Učitelky MŠ Pacov toto uvedly ve dvou případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Další překážkou může být nedostatek času rodičů. Většina rodičů je pracujících a někteří do práce dojíždějí do jiného města, a proto mají velice málo času na popovídání si s učitelkou o dítěti. Tuto možnost uvedly učitelky MŠ Pacov ve dvou případech, učitelky MŠ Velká Chyška také ve dvou případech.

Z uvedených odpovědí obou skupin respondentů vyplývá, že jak rodiče, tak učitelky se domnívají, že překážkou v rozvoji vztahů může být nezájem některých rodičů o spolupráci s MŠ a nedostatek času rodičů. V tom se obě skupiny shodují. Rodiče však ještě uvedli i nezájem MŠ o rozvoj vztahu a osobnost pedagoga. Tuto možnost zástupci MŠ vůbec neuváděli. Z toho vyplývá, že podle všeho, překážky v rozvoji vztahů, přicházejí vždy ze strany rodičů.

Otázka č. 4

Participaci rodičů na chodu MŠ vnímám jako: (rodiče, škola)

- a) potřebnou
- b) zbytečnou
- c) nepříjemnou
- d) jako povinnost

Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce č. 5

Tabulka č. 5: Jak rodiče a škola vnímají participaci rodičů na chodu MŠ

Respondent	MŠ Pacov		MŠ Velká Chýška	
	Rodiče	Učitelky	Rodiče	Učitelky
Odpověď				
Potřebnou	8	6	4	2
Zbytečnou	0	0	0	0
Nepříjemnou	0	0	0	0
Jako povinnost	2	0	1	0
Odpovědi celkem	10	6	5	2

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče MŠ Pacov vnímají participaci rodičů na chodu MŠ jako potřebnou v osmi případech, dva rodiče to vnímají jako povinnost. Rodiče MŠ Velká Chýška se rovněž ve čtyřech případech domnívají, že je participace rodičů na chodu školy potřebná, jeden rodič ji vnímá jako povinnost.

Učitelky MŠ Pacov se ve všech případech domnívají, že participace rodičů na chodu školy je potřebná. Stejně se vyjádřily i učitelky MŠ Velká Chýška, rovněž ve čtyřech případech uvedly participaci rodičů jako potřebnou.

Z odpovědí rodičů a učitelek vyplývá, že obě skupiny vnímají participaci rodičů na chodu školy jako potřebnou.

Otázka č. 5

Máte představu o tom, jak je organizován běžný školní den v MŠ? (rodiče)

Mají rodiče představu o tom, jak je organizován běžný školní den v MŠ? (škola)

Odpovědi rodičů na otázku č. 5 jsou uvedeny v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6: Jak je organizován školní den v MŠ podle rodičů

Respondent/odpověď	Rodiče MŠ Pacov	Rodiče MŠ Velká Chyška
Ano	8	5
Nevím úplně přesně	2	0
Odpovědi celkem	10	5

Rodiče uvedli, že vědí, jak tráví jejich dítě den v mateřské škole. Organizaci dne si měli možnost přečíst na nástěnce, stránkách školy, což většina rodičů udělala a většina rodičů si hned v šatně s dítětem povídá o tom, co dělalo celý den ve školce. Rodiče MŠ Pacov se takto vyjádřili v osmi případech, rodiče MŠ Velká Chyška v pěti případech. Pouze dva rodiče z MŠ Pacov uvedli, že tuší co asi tak probíhá během dne, ale v jakém pořadí nevěděli úplně přesně.

Odpovědi učitelek na otázku č. 5 jsou uvedeny v tabulce č. 7

Tabulka č. 7: Mají podle školy rodiče představu o organizaci školního dne v MŠ

Respondent/odpověď	Učitelky MŠ Pacov	Učitelky Velká Chyška
Ano	4	2
Odpovědi celkem	4	2

Učitelky se domnívají, že rodiče mají celkem jasnou představu o tom, jak probíhá den jejich dítěte v mateřské škole. Uvedly, že rodiče se často ptají už v šatně, když dítě vyzvedávají, jak se mělo a co dělalo celý den a organizaci dne si mohou přečíst na

nástěnce. Učitelky MŠ Pacov se vyjádřily ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chýška ve dvou případech.

Z odpovědí na otázku je patrné, že obě skupiny respondentů se shodují, rodiče vědí, jak je organizován den ve škole, učitelky se vyjádřily, že rodiče mají představu o organizaci školního dne.

Otázka č. 6

Jaké formy komunikace používáte nejčastěji a proč? (rodiče, škola)

Odpovědi rodičů na otázku č. 6 jsou uvedeny v tabulce č. 8

Tabulka č. 8: Formy komunikace používané nejčastěji rodiči

Respondent/odpověď	Rodiče MŠ Pacov	Rodiče MŠ Velká Chýška
Rozhovor s učitelkou při vzájemném předávání dítěte	9	5
Telefonický rozhovor	6	2
Odpovědi celkem	15	7

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče obou škol uvedli jako nejpoužívanější formu komunikace rozhovor při předávání dítěte. Je to nejjednodušší, nejrychlejší a nejúčelnější způsob jak se dozvědět co se děje ve škole, jak se dítě ve škole projevuje, jaké má případné potíže s adaptací, s jídlem, se zvládnutím požadavků na samoobsluhu, hygienu, jak se zapojuje do kolektivu. Tento způsob komunikace uvedlo devět rodičů MŠ Pacov a pět rodičů MŠ Velká Chýška. Další možností je též telefonický rozhovor, který uvedlo 6 rodičů MŠ Pacov a dva rodiče MŠ Velká Chýška. Rodiče uváděli, že telefonický rozhovor využívají, pokud potřebují něco aktuálně vyřešit se školou – dítě si chtějí vyzvednout dříve než obvykle, nahlásit nemoc dítěte, oznámit, že dítě ten den do školy nepřijde. Jeden rodič MŠ Pacov uvedl, že dítě odvádí do školy častěji babička, proto využívá telefonickou formu komunikace i k popovídání si s učitelkou o školním životě dítěte.

Odpovědi učitelek na otázku č. 6 jsou uvedeny v tabulce č. 9

Tabulka č. 9 Nejpoužívanější formy komunikace MŠ

Respondent/odpověď	Učitelky MŠ Pacov	Učitelky Velká Chyška
Rozhovor s rodiči při předávání dítěte	4	2
Rodičovské schůzky	4	2
Telefonický rozhovor	1	1
Celkem odpovědí	9	5

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Učitelky obou mateřských škol uvedly shodně, že nejpoužívanější formou komunikace je rozhovor při předávání dítěte. Rozhovor při předávání dítěte je podle učitelek nejúčinnější. Mohou s rodičem probrat, co je třeba zlepšit, řada dětí má potíže s řečí a někdy je potřeba pomoc logopeda. Rozhovor je v takovém případě lepší, než zpráva v notýsku. Děti mohou mít další běžné potíže jako problém s adaptací, s jídlem, se spaním a rozhovor s rodičem je v takovém případě nejlepší a nejoperativnější. Rozhovor za nejpoužívanější formu komunikace uvedly čtyři učitelky z MŠ Pacov a dvě z MŠ Velká Chyška. Jako další formu komunikace učitelky uvedly telefonický rozhovor, který využívají v případě akutního problému, dítěti se udělalo špatně, dítě vyzvedává někdo jiný, než je uvedeno v dokumentaci, nejsou v kontaktu s rodičem dítěte každý den, protože ho přivádí někdo jiný. Tuto formu uvedla jedna učitelka z MŠ Pacov a jedna učitelka z MŠ Velká Chyška. Další formou komunikace s rodiči jsou rodičovské schůzky. Rodičovské schůzky jsou tradiční záležitostí i v mateřské škole a učitelky zde seznamují rodiče s chodem školy, se vzdělávacím programem, s akcemi, které jsou pro děti připraveny, jako karneval, návštěva kina, výlet. Závěrem jsou rozhovory s jednotlivými rodiči, kteří mají o rozhovor zájem. Tuto formu komunikace s rodiči uvedly čtyři učitelky z MŠ Pacov a dvě učitelky z MŠ Velká Chyška.

Rodiče a mateřská škola se shodují v tom, že za nejpoužívanější formy komunikace považují rozhovor při předávání dítěte a telefonický rozhovor. Učitelky ovšem v plném počtu považují za nejpoužívanější formu komunikace rodičovské schůzky, ty ale rodiče neuvedli ani v jednom případě.

Otázka číslo 7

Jaké formy komunikace používáte nejméně a proč? (rodiče, škola)

Odpovědi rodičů na otázku č. 7 jsou uvedeny v tabulce číslo 10.

Tabulka č. 10: Nejméně používané formy komunikace rodiči

Respondent/odpověď	Rodiče MŠ Pacov	Rodiče MŠ Velká Chyška
Rodičovské schůzky	5	3
Elektronická pošta	6	4
Písemná sdělení	8	5
Celkem odpovědi	19	12

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče obou mateřských škol uvedli jako nejméně používanou formu komunikace písemná sdělení. Tato forma komunikace je zastaralá, nepružná. Rodiče ji používají jen k informativním účelům a ve věcech, které se týkají běžného režimu. Třeba, že dítě nepřijde druhý den do školy. Tuto formu jako nejméně používanou uvedli rodiče MŠ Pacov v osmi případech a rodiče MŠ Velká Chyška v pěti případech. Jako další nejméně používanou formu komunikace rodiče uvádějí elektronickou poštu. Opět ji rodiče využívají spíše jako způsob informování o změně v běžném režimu. Někteří rodiče nemají možnost každodenní elektronické pošty. Rodiče MŠ Pacov tuto formu komunikace uvedli v šesti případech a rodiče MŠ Velká Chyška ve čtyřech případech. Rodičovské schůzky patří rovněž k méně používaným formám komunikace s mateřskou školou. Navzdory tomu, že tyto schůzky jsou neodmyslitelnou součástí našich škol, na všech jejích stupních. Rodiče dětí v obou mateřských školách nepovažují rodičovské schůzky za tak moc důležité, známky a školní výsledky se tu neřeší. Většinou jdou jenom na jednu z pořádaných schůzek během roku, aby měli informace o koncepci

vzdělávání příslušné MŠ, a považují to za slušnost a svoji povinnost. Jinak jim, ale nevyhovuje čas pořádání rodičovských schůzek, pokud si chtějí s učitelkou promluvit o dítěti, musejí počkat, než na ně přijde řada, rodičovské schůzky jsou náročnější na čas. Rodiče MŠ Pacov tuto odpověď uvedli v pěti případech, rodiče MŠ Velká Chýška ji uvedli ve třech případech.

Odpovědi učitelek na otázku č. 7 jsou uvedeny v tabulce č. 11

Tabulka č. 11: Nejméně používané formy komunikace MŠ

Respondent/odpověď	Učitelky MŠ Pacov	Učitelky Velká Chýška
Zápis do notýsku	4	2
Elektronická pošta	4	2
Odpovědi celkem	8	4

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Učitelky obou mateřských škol za nejméně používané formy uvedli zápis do notýsku a elektronickou poštu. Rodiče zápis v notýsku často naprosto ignorují, je to nejméně účinný způsob komunikace s rodiči, chybí zpětná vazba. Je používán spíše pro informativní účely, že se bude to a to konat, kde a kdy. Rozhodně to není vhodná forma komunikace pro řešení nějakého problému. Na stejné úrovni je elektronická pošta, ta má stejné účinky jako zápis do notýsku. Obě formy komunikace uvedly učitelky MŠ Pacov ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chýška ve dvou případech.

Z odpovědí na otázku vyplývá, že obě skupiny respondentů za nejméně používané formy komunikace považují elektronickou poštu a zápis v notýsku, či písemná sdělení. Překvapivě rodiče uvádějí, jako nejméně používanou formu komunikace rodičovské schůzky. Ačkoliv učitelky ji v předchozí otázce považují za nejpoužívanější formu komunikace. Rodiče a škola se v této skutečnosti rozcházejí. Pro učitelky je to tradiční a zavedený způsob kontaktu s rodiči. Rodiče je však vnímají spíše jako slušnost a nutné zlo. Dávají spíše přednost kontaktu mezi čtyřma očima a rychlému řešení problému, než čekat s otázkami na rodičovskou schůzku. Zejména v MŠ nepožívají rodičovské schůzky takové vážnosti jako na vyšších stupních škol.

Otázka č. 8

Uvítali byste možnost podílet se více než dosud na činnostech v MŠ? (rodiče)

Uvítali byste, kdyby se rodiče podíleli více než dosud na činnostech v MŠ? (škola)

Ano – jak konkrétně

Ne – z jakého důvodu

Odpovědi rodičů na otázku č. 8 jsou uvedeny v tabulce číslo 12

Tabulka č. 12: Možnost podílení se na činnostech MŠ - rodiče

Respondent/odpověď	Rodiče MŠ Pacov	Rodiče MŠ Velká Chyška
Ne, nemám na to čas a všech důležitých akcí jako jsou besídky a třídní schůzky se účastním a to myslím stačí	8	4
Ano, rád/a bych se podílel/a na tvorbě vzdělávacího programu	1	0
Ano, rád/a bych se podílel/a na výběru zájmových kroužků pro děti	2	1
Ano, rád/a bych se podílel/a na organizování mimoškolních aktivit	1	1
Odpovědi celkem	12	6

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Na uvedenou otázku rodiče odpověděli, že nemají zájem podílet se více než dosud na činnostech v MŠ. Rodiče se domnívají, že tak jak se zapojují dosud je dostačující a dostali všemu, co se od nich v tomto směru očekává. Zúčastňují se besídek, karnevalů a někteří občas rodičovských schůzek, což je podle nich dostačující. Tento názor projevilo osm rodičů MŠ Pacov a čtyři rodiče MŠ Velká Chyška. Někteří rodiče však mají zájem podílet se více na činnostech v MŠ. Rodiče mají například zájem podílet se

na výběru zájmových kroužků pro děti. Současné nabízené kroužky jim připadají nezajímavé, tuctové či neužitečné. Tento názor vyslovily dva rodiče MŠ Pacov a jeden rodič MŠ Velká Chyška. Rodiče mají i zájem podílet se na organizování mimoškolních aktivit. Jako jsou výlety do okolí s dětmi, pálení čarodějnic, pouštění draků, výlety v době prázdnin, workshopy pro rodiče s dětmi. Tuto odpověď uvedl jeden rodič MŠ Pacov a jeden rodič MŠ Velká Chyška. Jeden rodič MŠ Pacov uvedl, že by se rád podílel na tvorbě vzdělávacího programu.

Odpovědi učitelek na otázku č. 8 jsou uvedeny v tabulce č. 13

Tabulka č. 13: Možnost podílení se na činnostech MŠ - učitelky

Respondent/odpověď	Učitelky MŠ Pacov	Učitelky Velká Chyška
Ano, že by se více podíleli na pobytu dětí ve třídě	3	1
Ano, že by se více podíleli na mimoškolních aktivitách	4	2
Ano, aby si prostudovali RVP	1	0
Odpovědi celkem	8	3

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Učitelky by uvítaly, kdyby se rodiče více než dosud podíleli na činnostech v MŠ. Nejvíce by uvítali větší podíl rodičů na mimoškolních aktivitách, jako jsou akce pro děti vztahující se k událostem během roku – Velikonoce, Vánoce, společné výlety či exkurze. Učitelky z MŠ Pacov uvedly tuto odpověď ve čtyřech případech a učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Učitelky by rovněž uvítaly větší zapojení do pobytu dětí ve třídě. Aby rodiče při příchodu do mateřské školy častěji vstupovali s dítětem do třídy a chvíli s ním pobýli ve třídě. Poznají tak lépe atmosféru ve třídě a prostředí, ve kterém dítě tráví většinu dne. Učitelky z MŠ Pacov uvedly tuto odpověď ve třech případech, učitelky MŠ Velká Chyška v jednom případě. Jedna učitelka z MŠ Pacov by uvítala, kdyby si rodiče prostudovali rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání.

Rodiče a učitelky se v názoru na větší účast rodičů na činnostech v MŠ rozcházejí. Zatímco rodiče o větší zapojení do činnosti v MŠ nejeví zájem, mateřská škola by větší zájem rodičů uvítala. Otázkou je do jaké míry a jestli skutečně by se jim líbilo zasahování rodičů do činností v MŠ.

Otázka č. 9

Co očekávají rodiče od MŠ? (rodiče)

Co očekává MŠ od rodičů? (škola)

Odpovědi rodičů na otázku č. 9 jsou uvedeny v tabulce č. 14

Tabulka č. 14 Očekávání rodičů ze strany MŠ

Respondent/odpověď	Rodiče MŠ Pacov	Rodiče MŠ Velká Chyška
Že se dítě zapojí do dětského kolektivu	10	5
Že získá nové zážitky a zkušenosti	10	5
Osamostatnění	8	3
Očekávám, že se v MŠ o mé dítě dobře postarají	10	5
Odpovědi celkem	38	18

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče od mateřské školy očekávají především zapojení dítěte do dětského kolektivu, získání nových zkušeností a zážitků, které v rodině získat nemůže. Naučí se obstat mezi ostatními dětmi. Rodiče MŠ Pacov tuto odpověď uvedli v deseti případech, rodiče MŠ Velká Chyška ji uvedli v pěti případech. Rodiče rovněž očekávají, že se dítě částečně osamostatní a naučí se, že musí vydržet nějakou dobu bez rodičů, bude se

muset přizpůsobit jiné autoritě i jinému dennímu režimu. Rodiče MŠ Pacov toto očekávají v osmi případech, rodiče MŠ Velká Chyška ve třech případech. V neposlední řadě rodiče hlavně očekávají, že se škola o jejich dítě dobře postará a oni mohou bez obav odejít do práce. Dobře se postará, znamená, že rodiče očekávají, že dítě nebude nijak fyzicky strádat, že se mu budou učitelky věnovat, že ho pobyt v mateřské škole obohatí v psychickém i fyzickém vývoji. Rodiče MŠ Pacov se takto vyjádřili v deseti případech, rodiče MŠ Velká Chyška v pěti případech.

Odpovědi učitelek na otázku č. 9 jsou uvedeny v tabulce č. 15

Tabulka č. 15: Očekávání učitelek ze strany rodičů

Respondent/odpověď	Učitelky MŠ Pacov	Učitelky Velká Chyška
Aby, rodiče reagovali na to, co MŠ nabízí, zapojovali se do mimoškolních aktivit, více se zapojovali do dění ve třídě	4	2
Přátelský a otevřený přístup k MŠ	4	1
Že budou takzvaně táhnout za jeden provaz a spolupodílet se tak na vytváření osobnosti dítěte	4	2
Odpovědi celkem	12	5

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Učitelky mateřských škol očekávají, že rodiče budou reagovat na to, co jim škola nabízí, zapojí se do mimoškolních aktivit a dění ve třídě. Učitelky MŠ Velká Chyška toto uvedly ve dvou případech, učitelky MŠ Pacov tuto odpověď uvedly ve čtyřech případech. Učitelky dále očekávají, že se budou s rodiči spolupodílet na vytváření osobnosti dítěte. Očekávají, že rodiče budou ochotni naslouchat jejich názorům, že s nimi budou spolupracovat. Učitelky MŠ Pacov odpověděly takto ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška odpověděly ve dvou případech. MŠ očekává od rodičů i

přátelský a otevřený přístup k mateřské škole. Tuto odpověď uvedly čtyři učitelky MŠ Pacov a dvě MŠ Velká Chyška.

Z odpovědí na uvedenou otázku vyplývá, že rodiče od mateřské školy očekávají především přínos pro dítě v jeho dalším vývoji a obohacení jeho života. Učitelky od rodičů očekávají, že budou se školou spolupracovat, takovým způsobem, který bude ku prospěchu dítěte. Oběma skupinám jde o blaho dítěte.

Otázka č. 10

Naplnila se Vaše očekávání ve vztahu k MŠ? (rodiče)

Naplnila se Vaše očekávání ve vztahu k rodičům? (škola)

- a) rozhodně ano
- b) spíše ano
- c) nevím
- d) spíše ne
- e) rozhodně ne

Tabulka č. 16 Vzájemné naplnění očekávání respondentů

Respondent/odpověď	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelky	Rodiče	Učitelky
Rozhodně ano	7	1	5	0
Spíše ano	3	3	0	2
nevím	0	0	0	0
Spíše ne	0	0	0	0
Rozhodně ne	0	0	0	0
Odpovědi celkem	10	4	5	2

Na uvedenou otázku měli respondenti možnost jedné odpovědi.

Rodiče MŠ Pacov uvedli v sedmi případech, že jejich očekávání ve vztahu k MŠ se rozhodně naplnila, stejnou odpověď uvedli i rodiče MŠ Velká Chyška v pěti případech. Očekávání ve vztahu s mateřskou školou se spíše naplnila u tří rodičů z MŠ Pacov.

Učitelky MŠ Pacov odpověděly, že rodiče jejich očekávání spíše naplnili ve třech případech, stejnou odpověď uvedly učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Jedna učitelka MŠ Pacov uvedla, že rodiče očekávání ve vztahu k rodičům se rozhodně naplnila.

Z odpovědí na otázku je patrné, že očekávání ze vzájemného vztahu rodiny a mateřské školy se naplnila.

Otázka č. 11

Jste pravidelně informováni o vzdělávacím programu Vaší MŠ? (rodiče)

Informujete rodiče pravidelně o vzdělávacím programu Vaší MŠ? (škola)

- a) ano, vždy
- b) občas
- c) zcela výjimečně
- d) ne
- e) nevím

Tabulka č. 17: Četnost informovanosti o vzdělávacím programu MŠ

Respondent/odpověď	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelé	Rodiče	Učitelé
Ano, vždy	9	4	3	2
Občas	0	0	1	0
Zcela výjimečně	0	0	0	0
Ne	0	0	0	0
Nevím	1	0	1	0
Odpovědi celkem	10	4	5	2

Respondenti měli na uvedenou otázku možnost jedné odpovědi.

Rodiče MŠ Pacov uvedli, že jsou vždy informováni o vzdělávacím programu v devíti případech, stejnou odpověď uvedli rodiče MŠ Velká Chyška ve třech případech. Jeden rodič z MŠ Pacov a jeden z MŠ Velká Chyška na uvedenou otázku nebyl schopen odpovědět. Jeden rodič MŠ Velká Chyška uvedl, že je o vzdělávacím programu informován občas.

Učitelky obou mateřských škol uvedly, že rodiče vždy informují o vzdělávacím programu. Učitelky MŠ Pacov tak uvedly ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech.

Z odpovědí na otázku vyplývá, že rodiče a škola se shodují v informovanosti o vzdělávacím programu MŠ. Škola uvádí, že rodiče informuje a rodiče tuto skutečnost potvrzují, jsou školou informováni.

Otázka č. 12

Víte, kde naleznete informace o vzdělávacím programu MŠ? (rodiče)

Kde rodiče naleznou informace o vzdělávacím programu Vaší MŠ? (škola)

Tabulka č. 18: Kde je možno nalézt informace o vzdělávacím programu MŠ

Respondent/odpověď	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelé	Rodiče	Učitelé
Webové stránky školy	10	4	4	2
Nástěnka	10	4	5	2
Informace o VP MŠ jsou podávány vždy na začátku školního roku	4	4	2	2
Rodičovské schůzky	5	4	3	2
Odpovědi celkem	29	16	14	8

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče uvedli, že vědí, kde hledat informace o vzdělávacím programu a konkrétně je nejčastěji hledají na nástěnce a webových stránkách školy. Rodiče MŠ Pacov informace o vzdělávacím programu nejčastěji hledají na nástěnce v deseti případech a ve stejném počtu i na webových stránkách. Rodiče MŠ Velká Chyška hledají informace o vzdělávacím programu rovněž v pěti případech na nástěnce a ve čtyřech případech využívají webové stránky školy. Rodiče rovněž uvedli, že informace jsou jim poskytovány vždy na začátku školního roku. Rodiče MŠ Pacov to uvedli ve čtyřech případech a rodiče MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Rodiče jsou o vzdělávacím programu školy informováni i během rodičovských schůzek. Uvedlo tak pět rodičů MŠ Pacov a tři rodiče MŠ Velká Chyška.

Učitelky na otázku, kde rodiče naleznou informace o vzdělávacím programu školy, uvedly stejné odpovědi jako rodiče. Tedy informace pro rodiče jsou na nástěnce, webových stránkách, rodiče se vzdělávacím programem vždy seznamují na začátku roku a během rodičovských schůzek. Učitelky MŠ Pacov i učitelky MŠ Velká Chyška všechny uvedené odpovědi uvedly v plném počtu.

Z odpovědí na otázku je patrné, že rodiče vědí, kde naleznou informace o vzdělávacím programu a rodiče uvádějí stejné zdroje informací, které uvádějí i učitelky mateřské školy.

Otázka č. 13

Co nejčastěji řešíte s učitelkou svého dítěte? (rodiče)

Co nejčastěji řešíte s rodičem dítěte? (škola)

Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce č. 19

Tabulka č. 19 Co je nejčastěji řešeno s rodičem/učitelkou

Respondent/odpověď	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelé	Rodiče	Učitelé
Problém s odloučením se od rodiče při příchodu do MŠ	5	3	2	0
Problémy se zapojením do kolektivu	1	1	0	0
Otázky kolem stravování	10	4	4	2
Řečové vady	3	2	2	2
Příprava na školu a školní zralost	10	4	5	2
Zvyklosti dítěte v rodině	0	2	0	2
Odpovědi celkem	32	16	14	8

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče na uvedenou otázku odpověděli, že nejčastěji s učitelkou řeší stravování. Chtějí, aby učitelky nenutily dítě do jídla, pokud mu určité jídlo nechutná, některé děti nechtějí jíst téměř nic a tak rodiče naopak chtějí, aby je učitelky přiměly k tomu, aby alespoň něco snědlo. Řeší se i alergie na určité potraviny u některých dětí. Otázky kolem stravování uvedlo deset rodičů MŠ Pacov a čtyři rodiče MŠ Velká Chyška. Další nejčastěji řešená otázka je školní zralost a příprava na školu. Všichni oslovení rodiče uvedli, že s učitelkami řeší školní zralost jejich dítěte. Zda si myslí, že je schopné udržet pozornost ve škole nebo je ještě příliš hravé, jak zvládá úkoly, které dělají ve školce.

Rodiče MŠ Pacov toto uvedli v deseti případech a rodiče MŠ Velká Chyška v pěti případech. Dále rodiče řeší s učitelkou, jak se s dítětem ráno rozloučit, aniž by brečelo. Některé děti mají problém s odloučením se od rodiče i po celou docházku do školky. Rodiče mají pocit provinění, že dítě opouští a těžko se jim od něho odchází. Rodiče MŠ Pacov tak uvedli v pěti případech, rodiče MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Řečové vady jsou také záležitostí, kterou rodiče řeší se učitelkou. Prvotní impuls, ale přichází ve většině případů od učitelky. Rodiče MŠ Pacov uvedli ve třech případech, že je učitelka upozornila na drobné vady řeči a nabídla jim logopedické cvičení přímo ve školce, děti mají notýsky, kam jim učitelky zapisují, co mají s rodičem každý den procvičovat. Rodiče MŠ Velká Chyška řečové vady řeší s učitelkou ve dvou případech. Na vadu řeči byli upozorněni také učitelkou, dostali kontakt na logopeda, ale dál to s logopedem řešili sami. Jeden rodič z MŠ Pacov uvedl, že s učitelkou řeší problém zapojení dítěte do kolektivu. Dítě se nezapojuje do her s ostatními dětmi, hraje si samo, s dětmi moc nekomunikuje a ve školce se mu nelíbí.

Učitelky MŠ Pacov uvedly ve čtyřech případech, že s rodiči nejčastěji řeší otázky kolem stravování a školní zralost taky ve čtyřech případech. Učitelky MŠ Velká Chyška uvedly otázky kolem stravování ve dvou případech a přípravu na školu taky ve dvou případech. Rodiče se učitelek nejčastěji ptají, jak dítě jí, přejí si nenutit dítě dojídat. Ohledně školní zralosti, se rodiče nejčastěji ptají, jestli je podle nich dítě zralé na povinnou školní docházku nebo jestli by pro něj nebylo lepší nechat ho ještě ve školce. Většina rodičů si spíše přeje povinnou školní docházku odložit, i když k tomu není důvod a dítě je na školu připravené. Vady řeči řeší s rodiči učitelky MŠ Pacov ve dvou případech a učitelky MŠ Velká Chyška rovněž ve dvou případech. MŠ Pacov má logopedickou třídu a učitelky mají příslušné vzdělání. Na vady řeči upozorní rodiče a nabídnou, u těžších vad, možnost umístění dítěte do logopedické třídy. Tam je dítěti poskytováno každodenní logopedické cvičení a každý týden kontrola od logopeda. Drobné vady řeči nevyžadují přechod do logopedické třídy a rodiče jsou poučeni, co mají s dítětem procvičovat, cvičení mají podrobně popsáno v notýsku. Učitelky MŠ Velká Chyška rodiče upozorní na vadu řeči, nabídnou kontakt na logopeda. Učitelky MŠ Pacov ve třech případech uvedly, že s rodiči řeší problém odloučení dítěte od rodiče při příchodu do školky. Rodiče se cítí špatně, když dítě pláče. Snaží se rodiči vysvětlit, že dítě se uklidní ihned po jeho odchodu. Doporučují rodičům příliš se s dítětem neloučit, nemluvit o tom, že musí jít do práce. Někdy jdou učitelky přímo do šatny a

s dítětem navážou hovor, aby nepřemýšlelo o odchodu rodiče. Učitelky MŠ Pacov v jednom případě uvedly, že řeší s rodiči i problém se zapojením dítěte do kolektivu. Rodič těžko snáší, že dítě se nezapojuje do kolektivu a chce vědět proč tomu tak je. Učitelka se snaží rodiče uklidnit, že některým dětem trvá, než si zvyknou na školní režim a ostatní děti. Učitelky obou mateřských škol uvedly, že řeší s rodiči také problém zvyklostí, které si děti přinášejí z rodiny a nechtějí se jich ve školce vzdát. Děti nejsou například zvyklé jíst u stolu, doma jedí na gauči u televize a vyžadují to i ve školce. Nejsou zvyklé chodit po obědě spát a odmítají to i ve školce, některé děti jsou zvyklé, že rodiče poslouchají je a ne oni rodiče. Takové děti pak očekávají, že učitelky se budou chovat stejně.

Rodiče i učitelky se v odpovědích nejvíce shodují, že spolu nejčastěji řeší otázky kolem stravování a školní zralost. Prvotní impuls většinou přichází od rodičů, tato oblast je tedy zajímavá nejvíce.

Otázka č. 14

Účastníte se aktivit pořádaných MŠ? (rodiče)

Účastní se rodiče aktivit pořádaných MŠ? (škola)

- a) ano, vždy
- b) ano, občas
- c) zcela výjimečně
- d) ne

Tabulka č. 20: Zapojení rodičů do mimoškolních aktivit

Respondent/odpověď	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelé	Rodiče	Učitelé
Ano, vždy	6	3	4	2
Ano, občas	3	0	1	0
Zcela výjimečně	1	0	0	0
Ne	0	0	0	0
Odpovědi celkem	10	4	5	2

Respondenti měli na uvedenou otázku možnost jedné odpovědi.

Rodiče MŠ Pacov na otázku, zda se účastní aktivit pořádaných MŠ, v šesti případech odpověděli, ano vždy. Ve třech případech odpověděli, ano občas a v jednom případě se aktivit pořádaných mateřskou školou účastní zcela výjimečně. Rodiče MŠ Velká Chyška se ve čtyřech případech vždy účastní aktivit mateřské školy a v jednom případě se účastní občas. Učitelky MŠ Pacov na uvedenou otázku odpověděly, že rodiče se účastní vždy aktivit pořádaných mateřskou školou ve čtyřech případech. Stejně se vyjádřily i učitelky MŠ Velká Chyška, ve dvou případech uvedly, že rodiče se aktivit pořádaných mateřskou školou účastní vždy. Ale dodávají, že se jedná především o aktivity tradiční, léty prověřené a účast na nich se považuje za samozřejmost.

Z uvedených odpovědí vyplývá, že se rodiče vždy účastní aktivit pořádaných v mateřské škole a učitelky jejich odpovědi potvrzují, i když se to dá vztáhnout jen na určité akce.

Otázka č. 15

Které akce MŠ jste se zúčastnili? (rodiče)

Které akce MŠ se rodiče zúčastnili? (škola)

- a) školní besídka
- b) rozloučení s předškoláky
- c) školní výlet
- d) tvoření rodičů s dětmi
- e) exkurze
- f) představení pro děti ve školce
- g) dětský karneval ve školce

Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce č. 21

Tabulka č. 21: Účast rodičů na akcích MŠ

Respondent/odpověď	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelé	Rodiče	Učitelé
Školní besídka	10	4	5	2
Rozloučení s předškoláky	0	4	0	2
Školní výlet	0	0	1	2
Tvoření rodičů s dětmi	5	2	3	1
Exkurze, výlety do okolí, různé akce jako pálení čarodějnic, pouštění draka atp.	0	0	2	2
Představení pro děti ve školce	5	0	2	0
Dětský karneval ve školce	8	4	4	2
Odpovědi celkem	28	14	15	9

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče obou mateřských škol se v největším počtu zúčastnily školní besídky. Je to tradiční akce a účast na ní považují za nutnost. Hlavně proto, že děti mají připravené pro rodiče vystoupení a těší se, že je rodičům předvedou. Rodiče MŠ Pacov uvedli školní besídku v deseti případech, rodiče MŠ Velká Chyška v pěti případech. Rodiče se dále účastnili dílniček ve školce a vyráběli s dětmi drobné předměty, vánoční svícen, velikonoční zajíčky, draka a jiné podobné. Rodiče MŠ Pacov se zúčastnili v pěti případech, rodiče MŠ Velká Chyška ve třech případech. Další akcí, které se rodiče často zúčastňují, je dětský karneval. Rodiče jsou na karneval školkou zvány, karneval má pokaždé jiné téma, rodiče dětem připravují kostým a děti se těší, že rodiče přijdou. Rodiče MŠ Pacov se zúčastnili karnevalu v osmi případech, rodiče MŠ Velká Chyška ve čtyřech případech. Někteří rodiče se zúčastnili taky představení, která se ve školce pro děti pořádají. Vystoupení kouzelníka, klauni, divadlo. Jde většinou o rodiče, kterým to umožňuje jejich pracovní doba či matky na mateřské. Rodiče MŠ Pacov se zúčastnili v pěti případech, rodiče MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Jeden rodič MŠ Velká Chyška uvedl, že se zúčastnil školního výletu. Uvedl, že měl volno a chtěl se výletu

zúčastnit hlavně kvůli svému dítěti, ale byl rád, že mohl být učitelkám nápomocen a celkově se mu akce líbila. Ve dvou případech se rodiče MŠ Velká Chyška zúčastnili školní akce pálení čarodějnic. Líbil se jim samotný nápad i to s jakým nasazením učitelky do celé akce šly a chtěli být se svým dítětem při tom.

Učitelky obou mateřských škol uvedly, že rodiče se zúčastnili školní besídky a zúčastňují se jí všichni rodiče, v drtivé většině oba, ale vždy alespoň jeden z rodičů. Často chodí i prarodiče a sourozenci. Učitelky MŠ Pacov tak uvedly ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Další absolutní účast má rozloučení s předškoláky. Rodiče tuto možnost neuváděli, protože je to událost pořádána při odchodu dětí z mateřské školy. Učitelky ji uváděly, protože je to každoročně vždy největší událost ve školce. Účast rodičů je vždy stoprocentní. Děti mají připravené vystoupení pro rodiče, na závěr vystoupení je šerpování dětí, děti zůstávají ve školce přes noc a je pro ně připravená slavnostní večeře, večerní program a ráno dostávají dárek, jako památku na školku. Učitelky MŠ Pacov tak uvedly ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Karnevaly uvedly také učitelky obou školek. Učitelky MŠ Pacov ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Většina rodičů alespoň na chvíli na karneval přijde, pro rodiče je připravené pohoštění, sdílejí s dětmi program, který škola připravila. Tvoření rodičů s dětmi uvedly učitelky, taky jako akci, jíž se rodiče účastnili. Učitelky MŠ Pacov ve dvou případech, učitelky MŠ Velká Chyška v jednom případě. Rodiče tvoří spolu s dětmi drobné předměty, které se tematicky vztahují k určité události, či ročnímu období. Tvoření se koná odpoledne, po té co se děti vyspí za asistence učitelek. Učitelky MŠ Velká Chyška uvedly, že jeden rodič se s nimi zúčastnil školního výletu. Uvedly, že jim to nevadilo, naopak uvítaly pomoc s dětmi během výletu. Další akcí, které se rodiče zúčastnili, bylo pálení čarodějnic. Rodiče jim pomohli s organizací, s dohledem nad dětmi a zapojili se i do výroby čarodějnice. Učitelky tuto odpověď uvedly ve dvou případech.

Z uvedených odpovědí vyplývá, že akcemi, kterých se rodiče zúčastnili nejčastěji, byly školní besídka a dětský karneval. Tento výsledek v podstatě potvrzuje odpovědi učitelek z předchozí otázky, že rodiče se zúčastňují vždy akcí pořádaných ve škole, ale těch tradičních.

Otázka č. 16

V čem konkrétně je pobyt v MŠ pro dítě prospěšný? (rodiče, škola)

Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce č. 22

Tabulka č. 22: Prospěšnost MŠ pro dítě

Respondent/odpověď	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelé	Rodiče	Učitelé
Vstup do společnosti	10	4	5	2
Učí se sociálním zvyklostem – co je dovoleno a co zakázáno ve společnosti	8	4	3	2
Pobyt v MŠ má nedocenitelný vliv na celkový vývoj dítěte	0	4	0	2
Nové zážitky	10	2	5	1
Odpovědi celkem	28	14	13	7

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče obou mateřských škol se domnívají, že pobyt v MŠ je pro dítě prospěšný v tom, že je to jeho první kontakt s jinou sociální skupinou, než je rodina. Mateřská škola uvádí dítě do společnosti, učí ho jak obstat v dětském kolektivu, dítě se musí naučit komunikovat jak s dětmi, tak i s jinými dospělými, než s rodiči a příbuznými. Rodiče MŠ Pacov se takto vyjádřili v deseti případech, rodiče MŠ Velká Chyška v pěti případech. Učitelky MŠ Pacov tuto odpověď uvedly ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Dále je pobyt pro dítě prospěšný v tom, že získá nové zážitky, zkušenosti, kamarády. Rodiče MŠ Pacov se tak domnívají v deseti případech, rodiče MŠ Velká Chyška v pěti případech. Učitelky MŠ Pacov toto uvádějí ve dvou případech, učitelky MŠ Velká Chyška v jednom případě. Rodiče i učitelky se

domnívají, že pobyt pro dítě je prospěšný v jeho další socializaci. Dítě se učí, co je ve společnosti zakázáno, co naopak dovoleno. Jaké chování s sebou přináší trest a jaké odměnu. Rodiče MŠ Pacov se tak domnívají v osmi případech, rodiče MŠ Velká Chyška ve třech případech. Učitelky MŠ Pacov uvádějí výše zmiňovanou odpověď ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech.

Učitelky obou mateřských škol jsou ještě přesvědčeny, že pobyt v MŠ má pro dítě nedocenitelný vliv pro jeho celkový rozvoj. Učitelky se domnívají, že předškolní věk je vůbec ten nejdůležitější věk v lidském životě. Již nikdy v životě není patrný takový vývoj jako právě v předškolním věku. Proto by měl být tento úsek života pro dítě podnětný a pestrý. A to dnešní nukleární rodina podle nich nabídnout nemůže. Učitelky MŠ Pacov se tak domnívají ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech.

Jak učitelky, tak rodiče vidí hlavní přínos mateřské školy pro dítě v začlenění do nové sociální skupiny než je rodina. Tato skutečnost dále formuje jeho osobnost a přináší mu nové zážitky a znalosti. Učitelky jsou přesvědčeny o nepostradatelnosti předškolního vzdělávání. Rodiče předškolní vzdělávání zas tak zásadně nevidí, spíš je to pro děti místo, kde mají možnost si pohrát s kamarády a naučit pohybovat ve společnosti.

Otázka č. 17

Domníváte se, že zapojení rodičů do činností v MŠ je přínosem pro dítě? (rodiče, škola)

Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce č. 23

Tabulka č. 23: Přínos pro dítě zapojením rodičů do činností v MŠ

Respondent/odpověď		MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
		Rodiče	Učitelé	Rodiče	Učitelé
Ano	Prohloubení vzájemného vztahu rodiny a školy	5	4	2	2
	Přínos po stránce citové	9	4	4	2
	Dítě se lépe adaptuje v MŠ	9	4	5	2
NE	Nevím, nic mě nenapadá, co by mohlo být přínosem	1	0	0	0
Odpovědi celkem		24	12	11	6

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Rodiče se domnívají, že jejich zapojení do činností v MŠ je přínosem. Dítě se lépe adaptuje ve školce, společný pobyt v MŠ ještě více prohloubí city mezi dítětem a rodičem. Myslí si to devět rodičů MŠ Pacov a čtyři rodiče MŠ Velká Chyška. Stejně odpovědi uvedly i učitelky. Učitelky MŠ Pacov ve čtyřech případech a učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Rodiče i učitelky se domnívají, že dalším přínosem zapojení rodičů do činností v MŠ je prohloubení vzájemného vztahu. Rodiče se dokáží

lépe vžít do práce učitelek, vědí, jak probíhá den ve školce. Učitelky lépe poznají rodiče jednotlivých dětí, jaké jsou to osobnosti, popřípadě jaký mají pohled na jejich práci. Dokáží pak spolu lépe komunikovat a domluvit se ohledně potřeb dítěte. Rodiče MŠ Pacov uvedli tuto odpověď v pěti případech, rodiče MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Učitelky MŠ Pacov uvedly tuto odpověď ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Jeden rodič MŠ Pacov neví, jaký může mít přínos pro dítě zapojením rodičů do činností v MŠ.

Na uvedenou otázku uvedli rodiče i učitelky shodně, že zapojení rodičů do činností v MŠ je přínosem pro dítě.

Otázka č. 18

Jaké formy spolupráce mají podle Vás největší přínos pro dítě? (rodiče, škola)

Odpovědi respondentů jsou uvedeny v tabulce č. 24

Tabulka č. 24: Formy spolupráce mající největší přínos pro dítě

Respondent/odpověď	MŠ Pacov		MŠ Velká Chyška	
	Rodiče	Učitelé	Rodiče	Učitelé
Rozhovor při předávání dítěte	9	4	5	2
Konzultace	9	4	5	2
Účast na besídkách a ve vzdělávacím procesu	7	4	3	2
Aktivní účast na tvorbě školního vzdělávacího programu	0	4	0	2
Nevím, nedokážu posoudit	1	0	0	0
Odpovědi celkem	26	16	13	8

Na uvedenou otázku je více odpovědí než respondentů, respondenti uvedli na uvedenou otázku více odpovědí.

Největší přínos pro dítě má podle rodičů i učitelek rozhovor při předávání dítěte a konzultace s pedagogem. Rozhovor či konzultace jsou nejrychlejším a nejjednodušším řešením případných nejasností či nedorozumění. Rodiče i učitelky uvedli, že jim vzájemný rozhovor umožňuje navázat hlubší vztah a mohou tak otevřeněji mluvit o potřebách dítěte. Rodiče MŠ Pacov rozhovor i konzultaci uvedli v devíti případech, rodiče MŠ Velká Chyška v pěti případech. Dále rodiče MŠ Pacov v sedmi případech uvedli jako přínosnou formu spolupráce účast na besídkách. Účast má význam hlavně pro dítě, které má radost, že je s rodiči ve školce, rodičům se líbí, jak škola karneval připravila a domnívají se, že je to pro dítě hezký zážitek. Účast na besídkách uvedli i rodiče MŠ Velká Chyška ve třech případech. Jeden rodič MŠ Pacov na uvedenou otázku nedokázal uvést žádnou odpověď.

Učitelky obou mateřských škol rovněž považují za nejpřínosnější formu spolupráce rozhovor. Je to nejjednodušší a nejpřirozenější metoda, mají možnost vidět reakci rodičů a podle toho postupovat. Učitelky MŠ Pacov uvedly rozhovor či konzultaci ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Učitelky obou mateřských škol se rovněž domnívají, že účast rodičů na besídkách je přínosná pro dítě. Dítě vnímá, že rodiče se účastní stejné akce jako dítě, rodiče mají možnost alespoň na chvíli se účastnit dění v mateřské škole, čímž se jim mateřská škola přiblíží. Lépe si pak dovedou s dítětem o jeho pobytu ve škole povídat a prožívat jeho pocity. Učitelky MŠ Pacov se takto vyjádřily ve čtyřech případech, učitelky MŠ Velká Chyška ve dvou případech. Učitelky obou mateřských škol se domnívají, že přínosem pro dítě je aktivní účast rodičů na tvorbě školního vzdělávacího programu. To se však prakticky neděje nebo velice výjimečně, že by se rodiče zapojovali do tvorby vzdělávacího programu. Pokud ano, tak se zapojují do návrhů či samotného organizování kroužků. Učitelky se vyjádřily takto: MŠ Pacov ve čtyřech případech, MŠ Velká Chyška ve dvou případech.

Obě skupiny respondentů považují za nejpřínosnější formu spolupráce rozhovor.

Údaje uváděné v tabulkách u všech odpovědí slouží pouze pro lepší přehlednost orientaci.

9.6 Shrnutí výsledků výzkumu

Zjišťovala jsem, zda spolupráce na daných školách existuje a jak funguje. Jak vnímají spolupráci rodiče a jak škola. Co od sebe rodina a škola, jako partneři ve výchově, vzájemně očekávají a jaký přínos má tento vztah pro dítě. Srovnávala jsem odpovědi obou skupin respondentů a zjišťovala, zda se názory na spolupráci shodují či rozcházejí.

Rodiče i škola se shodují v tom, že mají zájem na rozvoji spolupráce a svoji dosavadní spolupráci hodnotí pozitivně. Obě skupiny se částečně rozcházejí v odpovědi na otázku, co může být překážkou v rozvoji vztahů rodiny a mateřské školy. Rodiče se domnívají, že největší překážkou je, pokud škola nemá zájem o spolupráci, někteří rodiče nemají zájem spolupracovat a nedostatek času ze strany rodičů. Nezájem rodičů a nedostatek času ze strany rodičů uvádí jako překážku i škola, ale nezájem mateřské školy o spolupráci s rodiči neuvedla ani jedna z učitelek. Participaci rodičů na chodu školy vnímají obě skupiny jako potřebnou. Rodiče mají představu o tom, jak tráví jejich děti celý den ve škole a i škola se domnívá, že rodiče vědí, jak je organizován den v MŠ. Rozhovor při předávání dítěte je pro obě skupiny nejpoužívanější forma komunikace, je to nejjednodušší, nejrychlejší a nejúčinnější způsob vyřešení problému. MŠ uvádí taky jako nejpoužívanější formu komunikace rodičovské schůzky, které neodmyslitelně patří ke všem stupňům našich škol. A i v mateřských školách se pravidelně pořádají. Rodiče však tento způsob komunikace používají nejméně. Rodičovským schůzkám nepřikládají nijak zásadní význam, ne vždy jim vyhovuje čas konání schůzky, nechtějí čekat na rozhovor s učitelkou. Pokud chtějí něco probrat s učitelkou, udělají to při předávání dítěte. V názoru na rodičovské schůzky se rodiče a škola rozcházejí. Shodují se v tom, že nejméně využívané a účinné formy spolupráce jsou email, někteří rodiče k němu nemají přístup a je to příliš neosobní. MŠ uvádí, že stejně jako email je neúčinný též zápis do notýsku. Zásadně se rodina a škola rozcházejí v otázce podílení se více než dosud na činnostech v mateřské škole. Škola by větší zapojení rodičů do školních i mimoškolních činností uvítala. Zatímco rodiče touhu více se zapojovat nemají, tak jak je to teď jim připadá dostačující. Rodiče i škola vzájemně očekávají, že jejich chování a jednání bude ve prospěch dítěte a obě skupiny uvedly, že vzájemná očekávání se naplnila. Rodiče i škola se shodují v informovanosti o vzdělávacím programu i o znalosti rodičů, kde informace o vzdělávacím programu najdou. Shoda obou skupin je i v tom co spolu nejčastěji řeší. Rodiče se zapojují do

tradičních školních aktivit, jako jsou besídky, karnevaly, rozloučení s předškoláky. Ale do jiných školních aktivit, jako školní výlet, exkurze, výlety do okolí, se nezapojují. Rodiče i škola se domnívají, že pobyt v mateřské škole učí dítě sociálním zvyklostem a je to jeho vstup do společnosti. Rodiče oceňují zapojení dítěte do dětského kolektivu, nové zážitky a celkové obohacení života dítěte. Učitelky se domnívají, že mateřská škola má nedocenitelný vliv na vývoj dítěte, který nemůže dnešní rodina, často s jedním dítětem, nahradit. Obě skupiny se domnívají, že zapojení rodičů do činností v mateřské škole je přínosem pro dítě. Usnadňuje to jeho adaptaci na mateřskou školu a prohlubuje vztah mezi rodinou a školou. Rozhovor je podle obou skupin nejpřínosnější forma spolupráce. Škola se domnívá, že další přínosná forma spolupráce je účast na tvorbě vzdělávacího programu, ale to se v podstatě neděje, je to spíš zbožné přání.

Z výzkumu vyplývá, že současná spolupráce funguje a obě skupiny respondentů jsou s dosavadní spoluprací spokojeni. Rodiče se do aktivit školy sice zapojují, ale jen do těch tradičních a lety prověřených. Že by rodiče měli zájem i o další zapojení do chodu školy výzkum nepotvrdil. Rodiče jaksí nemají zájem či možnosti a čas zapojovat se nad rámec očekávaného. Dnešní mateřská škola zájem rodičů o dění v mateřské škole, i mimo ní vítá a rodiče chápe jako své partnery ve výchově. Škola by si přála větší aktivitu rodičů. Obě skupiny si uvědomují význam spolupráce pro další rozvoj dítěte.

Odpovědi na výzkumné otázky

Má rodina zájem o spolupráci s mateřskou školou?

- Ano, rodina má zájem o spolupráci s mateřskou školou. Rodiče ochotně poskytují mateřské škole veškeré informace ohledně dítěte i kontakty na svou osobu. Nebrání se komunikaci, pokud jsou o ni školou požádáni. Rodiče se sami zajímají o školní život dítěte dotazováním třídní učitelky.

Má mateřská škola zájem o spolupráci s rodinou?

- Ano, škola má zájem o spolupráci s rodiči. Mateřská škola má zájem o informace od rodičů týkající se dítěte, zajímá se o to, jak se podle rodičů dítě projevuje v rodině, jaké má případné problémy a jak v takovém případě postupovat. Škola má zájem na zapojení rodičů do školního života dětí, má zájem na tom, aby rodiče více vstupovali do třídy a s dítětem tam chvíli pobýli, aby poznali prostředí a atmosféru ve třídě.

Domnívají se rodiče, že vzájemná spolupráce funguje?

- Rodiče jsou se spoluprací spokojeni a považují ji za fungující. Mohou s učitelkou pohovořit o tom, jak se dítě ve školce projevuje, v čem je dobré nebo co by mělo zlepšit. Jsou spokojeni, že učitelky respektují jejich přání například nenutit do jídla, nenutit dojídat, neúčastnit se akcí, pro dítě stresujících či jiné.

Domnívá se škola, že vzájemná spolupráce funguje?

- Škola rovněž považuje dosavadní vzájemnou spolupráci za funkční. Vnímá, že rodiče jsou vstřícní k požadavkům školy směrem k nim. Vnímají, že rodiče mají zájem komunikovat a sdělovat jim potřebné informace, zajímají se o školní život svého dítě. Škola by od rodičů, ale uvítala více vlastní aktivity směrem ke škole. Více vlastních nápadů na spolupráci a obohacení spolupráce stávající.

Jaké aktivity a formy spolupráce rodiče využívají?

- Rodiče nejčastěji z nabízených aktivit využívají besídky a karnevaly. Jsou to tradiční aktivity pořádané v mateřských školách a rodiče si je pamatují ze svého dětství. Vědí tedy, že neúčast na těchto akcích je zklamáním pro dítě. Ke spolupráci využívají nejčastěji rozhovor při předávání dítěte, či domluvenou konzultaci. Je to pro rodiče nejpohodlnější a nejúčinnější způsob komunikace.

Vnímají rodiče a MŠ přínos pro dítě ze vzájemné spolupráce?

- Rodiče i škola jsou si vědomi přínosu pro dítě ze vzájemné spolupráce, jsou si vědomi toho, že jsou partnery ve výchově a jsou odpovědní za rozvoj dítěte, nespolupráce by tak poškodila hlavně dítě.

9.7 Závěr

Ve své práci, která se skládá ze dvou částí – teoretické a praktické, se věnuji tématu spolupráce rodiny a školy.

V teoretické části jsem se zaměřila na postavení dítěte ve společnosti v historii, na osobnost dítěte ve stádiu předškolního věku, na rodinu a její funkce. Dále na výchovné styly v rodině a jejich dopad na rozvoj osobnosti dítěte. Stěžejní část tvoří kapitola spolupráce rodiny a školy. Zde jsou popsány jednotlivé formy spolupráce rodiny a školy.

Ve výzkumné části zjišťuji pohled rodičů a školy na dosavadní vzájemnou spolupráci. Zda mají aktéři o spolupráci zájem, jestli podle jejich názoru spolupráce funguje, o jaké formy spolupráce mají skupiny respondentů zájem, či je naopak vůbec nevyužívají. Dále zjišťuji, zda se aktéři výzkumu domnívají, že jejich vzájemná spolupráce má přínos pro dítě.

Výsledky výzkumu přinášejí odpověď na otázky „ Jak funguje spolupráce mezi rodinou a školou?“ „A zda má tato spolupráce význam pro rozvoj dítěte?“ Obecně výzkum prokázal, že spolupráce mezi oběma stranami funguje, odvíjí se hlavně formou komunikace, kdy obě instituce preferují osobní kontakt. Rodiče mají o školní život svého dítěte zájem. Akcí pořádaných školou se zúčastňují, ale většinou jen těch tradičních, které sami znají ze svého dětství. Vlastní aktivita rodičů směrem k rozvoji spolupráce je nízká. Škola by větší aktivitu rodičů uvítala. Přesto obě skupiny aktérů považují dosavadní spolupráci za dobrou a funkční. Obě skupiny respondentů jsou si rovněž vědomi přínosu pro dítě z fungující vzájemné spolupráce. Obě strany jsou ochotny poskytovat si navzájem informace, tolerovat se a rozvíjet vzájemný vztah. Uvědomují si, že v centru dění stojí dítě, na jehož rozvoji osobnosti se obě instituce podílejí.

10 Použitá literatura

BRIERLEY, J. *7 prvních let života rozhoduje*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-109-6

BRUCEOVÁ, T. *Předškolní výchova: Deset principů moderní pedagogiky a jejich aplikace v praxi*. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-068-5

ČÁP, J. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1993. ISBN 80-7066-534-3

FONTANA, D. *Psychologie ve školní práci*. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-063-4

HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7

HELUS, Z. *Vyznat se v dětech*. 2. doplň. Vyd. Praha: SPN, 1987. ISBN neuvedeno

JEŘÁBKOVÁ, B. *Mateřská škola jako životní prostor I*. Brno: 1993, Masarykova univerzita. ISBN 80-210-0830-X

JŮVA, V. *Stručné dějiny pedagogiky*. Třetí rozšířené vydání. Brno: PAIDO, 1995. ISBN 80-85931-07-9

KOLLÁRIKOVÁ, Z. *Předškolní a primární pedagogika*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-585-7

KOŤÁTKOVÁ, S. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.

KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3

KREJČOVÁ, V. *Aktuální témata výchovy a vzdělávání ve škole: texty pro studijní disciplínu Teorie výchovy*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-391-3

LISÁ, L.; KŇOURKOVÁ, M. *Vývoj dítěte a jeho úskalí*. Praha: AVICENUM, 1986. ISBN neuvedeno

MATĚJČEK, Z. *O rodině vlastní nevlastní a náhradní*. Praha: Portál, 1994. ISBN 80-85282-83-6

MATĚJČEK, Z. *Dítě a rodina v psychologickém poradenství*. Praha: SPN, 1992. ISBN 80-04-25236-2

OPRAVILOVÁ, E. *Předškolní pedagogika I.: Smysl a proměny dětství*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2002. ISBN 80-7083-656-3

PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium servis, 1995. ISBN 80-854-98-27-8.

PRŮCHA, J.; WALTEROVÁ, E.; MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029- 4

RABUŠICOVÁ, M., ŠEĐOVÁ, K., TRNKOVÁ, K., *Škola a (versus) rodina*. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3598-6

ŘEZÁČ, J. *Sociální psychologie*. Brno: Paido, 1998. 268 s. ISBN 80-85931-48-6.

ŘÍČAN, P. *Cesta životem. Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-7367-124-7

SMOLÍKOVÁ, K. a kol. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. ISBN 80-87000-00-5.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-559-8

SVOBODOVÁ, J., ŠMAHELOVÁ, B. *Kapitoly z obecné pedagogiky*. Brno: MSD, 2007. ISBN 978-80-86633-81-7

ŠMAHELOVÁ, B. *Nástin vývoje pedagogického myšlení*. Brno: MSD, 2008. ISBN 978-80-7392-040-1.

ŠULOVÁ, L. *Raný psychický vývoj dítěte*. Praha: Karolinum, 2004. ISBN 80-246-0877-4.

VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184-317-2